Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 15 גראשען | היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 190 | Łódź, Poniedziałek, 15 sierpnia 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג, יג מנחם אב תרצ״ב | № 190

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל.

געעפנט די יודישע וועלט-קאנפערענץ

„קוזא איז נישט רומעניע, און היטלער — נישט דאס לעצטע ווארט פון דייטשן פאלק!", זאגט סטיפען וויין

ג ע נ ף, 14 (י.ט.א. טעלעגראפיש.

היינט 3 נאכמיטאג איז דא געעפנט געווארען די יודישע וועלט-קאנפערענץ, צו וועלכער עס זענען געקומען 120 דעלעגאטען פון 30 לענדער.

די ערעפנונגס-רעדע האט געהאלטען דער פארזיצער פון יודישען אמעריקאנישען קאנגרעס בערנארד דויטש. אין זיין רעדע האט ער זיך געוויער אפגעשטעלט אויף דער לאגע פון אמעריקאנער יודענטום און האט פארענדיגט דערמיט, אז די יודען פון אלע לענדער דארפען אנשטרענגען זייערע כחות, כדי ארויסצוהעלפען פון די נויטען דאס יודענטום אויף דער גאנצער וועלט.

נאך א רייה בעגריסונגען האט געהאלטען א גרויסע רעדע וועגען די צילען און אויפגאבען פון דער יודישער וועלט-קאנפערענץ ד״ר סטיפען וויין.

אין דער קאנפערענץ בעטייליגען זיך פיל אינטערנאציאנאלע אינסטיטוציעס ווי אויך מעהרערע בעריהמטע פערזענליכקייטען ווי פראפ. לאפאר א. א.

ג ע נ ף, 14 (י.ט.א. טעלעגראפיש)

צו דער יודישער וועלט-קאנפערענץ זענען אנגעקומען טעלעגראפישע בעגריסונגען פון סענאטאר באראה, פראפ. אלבערט איינשטיין, ד״ר אמענדע א. א.

ד״ר גאלדמאן האט רעפערירט וועגען די הכנות צו דער קאנפערענץ און האט פאלעמיזירט מיט א רייה פאררעדנער.

אין זיין גרויסער רעדע האט ד״ר סטיפען וויין בעטאנט די אונבעשטרייטבארע רעכט פון יודישען פאלק צו זעלבסטבעשטימונג און האט אונטערגעשטראכען, אז דאס אידעאליזירען ישראל׳ס יושר און זיין גלויבען אין גערעכטיגקייט איז אומדערשיטערליך.

בעריהרענדיג די כוואליע פון אנטיסעמיטיזם וואס טראגט זיך אריבער די לעצטע צייטען איבער אייראפא, זאגט ד״ר סטיפען וויין, אז מען דארף נישט אידענטיפיצירען קוזא מיט רומעניען. אויך דער היטלעריזם איז נישט דאס לעצטע ווארט פון דייטשען פאלק.

די יודישע וועלט-קאנפערענץ מוז בעשליסען צי דער געפלאנטער יודישער וועלט-קאנגרעס וועט זיך בעשעפטיגען מיט דער ארץ-ישראל-פראגע, אדער ער וועט זיך בעגרעניצען בלויז מיט׳ן בעטראכטען ז די גלות-פראגע.

רעדענדיג וועגען ציוניזם האט ד״ר וויין בעטאנט, אז הערצל איז די פערקערפערונג פון העכסטען יודישען גייסט.

די אנטי ציוניסטען אויף דער קאנפערענץ האבען זיך אנגעשלאסען אין דער גרופע, וואס אין איהר שפיץ שטעהט ד״ר יאכעלזאן.

פראפעסאר פיקאר

צו זיין גייעם פליה אין דער סטראטאספערע.

אין ווארשא איז פארגעקומען דער אלפוילישער פייערלעשער-צוזאמענפאהר, פערבונדען מיט גרויסע פייערונגען.

אין טשענסטאכאוו איז געפייערט געווארען דער 500-טער יאהרטאג פונם טשענסטאכאווער קלויסטער. אין דער דאזיגער פייערונג האט זיך בעטייליגט א ריזיגער עולם פון אנ׳ערך 200,000 צו דער פייערליכקייט איז געקומען דער מלוכה פרעזידענט.

100 מענשען-קרבנות אויף קאווקאז

מחמת דער שיכור׳ער דינערשאפט

ר י ג ע, 14 (ספ. טעל.)

אין באקו האט געטראפען א גרויסע באהן-קאטאסטראפע.

מחמת דער שלעכטער סיגנאליזאציע האט זיך א שנעלצוג צוזאמענגעשטויסען מיט א געוועהנליכען פאסאזשיר-צוג.

29 פערזאן זענען דא דער׳הרג׳עטע און 70 פערוואונדעטע.

עס זענען דעריבער ארעסטירט געווארען 5 באהן-בעאמטע, וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען אין פראוואצירען די קאטאסטראפע.

א ספעציעלע קאמיסיע האט פעסטגעשטעלט אז בעת מעשה איז דער רוב פונ׳ם באהן-פערסאנאל געוועזען שיכור.

גאטעסדינסט פאר יודישע לעגיאָ-ניסטען אין גדיניע

פערוואנדעלט געווארען אין א פויליש-יודישע מאניפעסטאציע

ג ד י נ י ע, 14 (יט״א טעלעגראפיש)

היינט אין דער פריה, האט דער מיליטערישער ראבינער ארגאניזירט א גאטעס-דינסט פאר די יודישע לעגיאניסטען. אין דעם גאטעס-דינסט האבען זיך בעטייליגט אלע מיטגלידער פון דער גדיניער יודישער קהלה, פארשטעהער פון מיליטער און פון דער שטאט-פערוואלטונג. די גאטעס-דינסט איז פערוואנדעלט געווארען אין א פויליש-יודישע מאניפעסטאציע.

3 גרויסע פייערליכקייטען אין פוילען

ו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש)

היינט זענען פארגעקומען 3 גרויסע פייערליכקייטען אין לאנד:

אין גדיניע איז, ביי דער בעטייליגונג פון אנ׳ערך 30,000 דעלעגאטען פון גאנצען לאנד, פארגעקומען די לעגיאנען-פייערונג.

גערעדט האבען: גענעראל רידז שמיגלי, פולקאווניק סלאוועק א. א.

פונם מארשאל פילסודסקי איז אנגעקומען א בעגריסונגס-טעלעגראמע.

געוואלט פעלשען לאטעריע-צעטלען

ו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש).

די געריכטס-מאכט האט פערענדיגט די אויספארשונג וועגען די פעלשער פון מלוכה-לאטעריע-צעטלען און פון דער בוי-הלוואה.

די פעלשער-באנדע האט מיט זיך פארגעשטעלט אנ׳ארגאניזאציע, וועלע האט געהאט בדעה דורך פעלשונגען ארויסצוקריגען הויפט-געווינסען פון דער מלוכה-לאטעריע און די פרעמיעס פון דער בוי-הלוואה.

די ערשטע פעלשונגען האבען געזאלט געמאכט ווערען בלויז „אויף פראבע".

א דאנק געהיימע מיטטיילונגען איז די באנדע ליקווידירט געווארען, נאך איידער זי איז רעכט צוגעטראטען צו דער ארבייט.

אין דער טורמע זיצען איצט די בעשולדיגטע: משארנעצקי, לייפציגער און ראט.

די איבריגע בעשולדיגטע געפינען זיך אויף דער פריי — אויף קויציע.

פוילישע פראיעקטען פון עפענטליכע ארבייטען

ו א ר ש א, 14 (טעלעפאניש)

דעם 7 סעפטעמבער וועט זיך אין גענף אנהויבען די זיצונג פון דער דריטער סעסיע פונ׳ם קאמיטעט פאר עפענטליכע ארבייטען ביי דער פעלקער-ליגע.

די דאזיגע זיצונג וועט דויערען 3-4 טעג.

עס וועלען צוו. אנד. ארומגערעדט ווערען א רייה פוילישע פראיעקטען וועגען אינוועסטיציעס אין גרויסע שטעט, וועגען עלעקטריפיקאציע פון מערב-פוילען א. א. וו.

Srarszy Felczer

I. Bregman

צוריקגעקעהרט

28 קעלמא 28, טעל. 240-43

4844

א „ווײס-בוך" פון היטלעריסטישן טעראר

צענטראל-פעראײן פון דײטשע יודען איבערגעגעבן דעם פרעזידענט הינדענבורג

הינדענבורג פעראורטײלט די אנטי-יודישע ארויסטרעטונגען פון די היטלעריסטן

בערלין, 14 (יט"א טעלעגראפיש)
דער צענטראל-פעראײן פון די דײטשע יודען האט איבערגעגעבן דעם פרעזידענט הינדענבורג א „ווײס-בוך", אין וועלכן ס'ווערט געשילדערט דער טעראר פון די נאציאנאל-סאציאליסטען. הינדענבורג האט ערקלערט, אז ער פעראורטײלט און בעדויערט דעם ווילען צו בעגרעניצען די יודישע רעכט און די אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען געגען יודען. דאס „ווײס-בוך" האט הינדענבורג איבערגעשיקט דעם אינערן-מיניסטער אויף אויסצופארשען דעם מאטעריאל, וואס געפינט זיך אין דעם „ווײס-בוך".

ענגלישע קויהלען — פאר אירלאנד

לאנדאן, 14 (ספ. טעל.)
ענגלישע צײטונגען זענען מודיע, אז אנ'ערך דעם 8. ד. ח. זענען אפגעשוואומען קײן אירלאנד 3 דאמפערס מיט קוהלען, און אז נאך 8 דאמפערס געפינען זיך אין וועג ארײן:
פון אנהויב סעפטעמבער דארף שוין פארקומען דער רעגולערער טראנספארט פון פוילישע קויהלען-לאדונגען קײן אירלאנד.

דײטשע רעגירונג איז גרײט אויף אלע עווענטואליטעטען

בערלין, 14 (ספ. טעל.) דער צענטרום-ארגאן „קעלנישע צײטונג" שרײבט, אז אין דער פארטײ רעכענט מען פישט אויף דער מעגליכקײט דער רײכסטאג זאל זיך צוזאמענקומען.
פון רעגירונגס-קרײזען גיט מען איבער, אז סײ די רעגירונג סײ די רײכסוועהר איז צוגעגרײט צו אלע עווענטואליטעטען.
צ. א. שרײבט די זעלבע צײטונג, אז צווישען די היטלעראויצעס און דעם צענטרום קומען פאר אין מינכען נושט-אפיציעלע אונטערהאנדלונגען וועגען שאפען א קאאליציע-רעגירונג.

דער אײנדרוק פון הובער'ס רעדע אין פראנקרײך און ענגלאנד

פאריז, 14. (ספ. טעל.) די גרויסע רעדע פון הובער'ן האט געפונען א שטארקען ווידערקלאנג אין דער פראנצויזישער פרעסע.
„עקא דע פאריי" שרײבט, אז דער אײנציגער נוצען, וואס מ'קאן לערנען פון הובערס דערקלערונג איז דאס, אז פראנקרײך דארף זיך מעהר נישט אונטערגעבען קײן געפעהרליכע אײנרעדענישען.
„ער נובעל" מײנט, אז הובער האט זיך דורך זײן רעדע, אזויצוזאגען, פערפליכטעט ארויפצוציהען אויפ'ן וועג פון אינטערנאציאנאלע צוזאמענארבײט. הײנט דארף געענטפערט ווערען אויף דער פראגע: אויף ווי ווײט איז אמעריקא גרײט צו געהן אויף דעם דאזיגען וועג.
דער סאציאליסטישער „פאפולער" פערזיכערט, אז — אונטער'ן תנאי פון ענטוואפנונג איז אמעריקא גרײט צו שטרײכען די אינטערנאציאנאלע חובות.

לאנדאן, 14. (ספ. טעל.) אלע צײטונגען שטרײכען אונטער, אז הובערס רעדע דארף מען בעטראכטען, ווי א וואהל-רעדע און פון אזא שטאנדפונקט דארף מען זי אויסטײטשען.
דער סאציאליסטישער „דײלי הערלד" איז מסכים אויף דער צונויפפארונג פון דעם ענין מלחמה-חובות מיט דער רעדוקציע פון בעוואפנונגען, אלס בעשטעטיגונג פון זײן אײגענער פאליטיק.
דער „טײמס" האלט, אז הובער'ס רעדע עפענט דעם וועג צו אונטערהאנדלונגען מכות די קריגס-חובות.
די „מארנינג פאסט" ווידער לײגט גרויסע האפענונגען דערויף, וואס דעם ענין קריגס חובות רעדט מען שוין ארום עפענטליך אין אמעריקא.

דער אוקראינישער היטלער
בלוטיגע דראהונגען פונ'ם „אטאמאן" קאנאוואלעץ

פאריז, 14 (ספ. טעל.)
אנ'אוקראינישע עמיגראנטישע צײטונג פער עפענטליכט אנ'ערקלערונג פונם בעפולמעכטיגטען פון אנפיהרער פון א. וו. א. (אוקראינישע מיליטער ארגאניזאציע) פאלקאווניק קאנאוואליעץ אין טשיקאגא — א געוויסען גריבאווסקי, וועגען דעם פראגראם פון די אוקראינישע נאציאנאליסטען אויף דער נאהענטסטער צוקונפט.
לויט דער דאזיגער דערקלערונג וועט זיך קאנאוואליעץ בלוטיג אפחשבונען מיט די אלע פאליטישע געגנער פון אנדערע אוקראינישע פאליטישע גרופען.
„אויף אוקראינע וועלען אויספעהלען לאמטערנעס און סלופעס, אויף וועלכע ס'וועלען אויפגעהאנגען ווערען די געגנער פון די אוקראינער פאשיסטען"...
קאנאוואליעצ'ס בעפולמעכטיגטער האט גלײכצײטיג בעמערקט, אז די אוקראינער פאשיסטען וועלען לעבעדיגערהײט שינדען פאסען פון די געגנער פון א. וו. א.
דיזעלבע צײטונג בעמערקט אגב, אז קאנאוואלעץ עמט בלינד נאך היטלער'ן

שווערע עראפלאן-קאטאסטראפע אין טשעכאסלאוואקײ

פראג, 14 (ספ. טעל.)
דער עראפלאן „האווליאנדס 50" איז הײנט ארונטערגעפאלען אין צפון-טשעכיען.
4 פאסאזשירען זענען דער'הרג'עט געווארען.
דער פילאט גוסטט.

אנ'אינטערעסאנטער עקספערימענט מיט א הארמאט אין איטאליען

רוים, 14 (ספ. טעל.) איטאליענישע מיליטער-אינזשיניערען האבען דא אדורכגעפיהרט אנ'אינטערעסאנטען עקספערימענט מיט א נײעם הארמאט-מאדעל.
די נײע ערפינדונג בעשטײט אין דעם, וואס דער אויפרײס בעת'ן שאס ווערט אינגאנצען פערטויבט, און דער פלאם מיט'ן רויך זענען לחלוטין נישט זעהבאר.
דער עקספערימענט איז פולשטענדיג געלונגען.

ווײטערדיגע ארעסטען אין שפאניען

וואלענציא, 14 (ספ. טעל.)
דא זענען ארעסטירט געווארען עטליכע פערזאן אין שײכות מיט דער מאנארכיסטישער פערשווערונג.
אגב האט מען בײ זײ געפונען פערבעהאלטען געוועהר.
צווישען די ארעסטירטע געפינט זיך אויך א גלח.

שטאט-טעאטער, ציגעל-גאס 27
יודיש-דראמאטיש טעאטער אין פוילן
XVII יאר ווילנער טרופע
דיר. מ. מזאה.
הײנט, מאנטאג, ד. 15-טן, 9.15 אוונט
פרנסה
מוזיקאלישע קאמעדיע אין 3 אקטן פון ח. גאטעספעלד
רעזשי: ד"ר מ. ווײכערט, מוזיק: הענעך קאן, דעקאראציע: וו. ווײנטרויב, טענץ: ל. ראטבוים.
אין 3-טן אקט גרויסער רעווי-פראגראם.
בילעטן פון 50 גר. אן צו בעקומען אין בעטטעל-קאסע פון שטאט-טעאטער מאניושקי 1.

פאר גאלד, בריליאנטען
און לאמבארד-קוויטעם
צאהלט די העכסטע פרײזען
אליזיאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

Dr. Wajnberg
ספעציאליסט פון הארץ- און לונגען-קראנקהײטען
ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אוונט.

Dr. Robinzon
ארדינירט אין פאדעמביע
ווילא וויעטשארקאווסקי.

רעשטען
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס, ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער
אויף אנציגער און פאלטענס
ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצײגט אײך, בײ
SZCZĘSLIWY
געדענקט נאר
אין פראנט, II שטאק

טאמאשאווער כראניק

נישט-צושטאנד-געקומענער מיטינג

נעכטען זונטאג 11 א זײגער פארמיטאג האט אין קינא-טעאטער „מארען" געזאלט פארקומען אנ'אנטי-מלחמה-מיטינג א. נ. „מלחמה דער מלחמה" אין וועלכען עס האבען זיך געזאלט בעטײליגען דער לאדזער וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי און לענג (פ.פ.ס.), אלער (בונד) און קאטשאלעק (דײטשע ארבײטער-פארטײ).
די סטאראסטווע האט אבער דעם מיטינג נישט ערלויבט און ער איז אין דער לעצטער מינוט אפגערופען געווארען.
א ביסעל שפעטער האט זיך א גרופע ארבײטער פערזאמעלט אין ארבײטער-לאקאל אויף פילסודסקיעגא 26, וואו ס'איז פארגעקומען א געשלעג צווישען קאמוניסטען און פעפעסאווצעס. די פאליצײ האט דאס געשלעג באלד ליקווידירט.

אומזאץ-שטײער ביז'ן יאר 1931

דער סעקרעטאריאט פון סוחרים-פעראײן (קאליסקא 37) בעט אונז מיטצוטײלען:
די אלע סוחרים, וועלכע זענען שולדיג אומזאץ-שטײער („אבראטאווי") ביז דעם יאהר 1931, דארפען אין משך פון הײנטיגען חודש אײנצאהלען זײערע חובות, כדי צו קענען געניסען פון דער 25 פראצענטיגער הנחה פון די אײנגעצאהלטע סומעס אין יעצטיגען חודש.
דערבײ ווערט אויפמערקזאם געמאכט, אז כדי צו געניסען פון דער אויבענדערמאנטער הנחה, דארפען אויך די לויפענדע שטײערן אײנגעצאהלט ווערען אין הײנטיגען חודש אויגוסט.

דעלעגאט אויפ'ן פײערלעשער-צוזאמענפאהר

אויף דעם אלפוילישען צוזאמענפאהר פון פײערלעשער, וואס קומט פאר, הײנט, מאנטאג אין ווארשא, איז מצד דער היגער פײערלעשער-פערוואלטונג דעלעגירט געווארען, קאמענדאנט ה' א לעקסאנדער מיללער.

אפגערופען א רעפעראט

דער רעפעראט וועגען דער איצטיגער ווירטשאפטליכער סיטואציע אין פוילען פון סענאטאר ה' איוואנאווסקי, וואס האט געזאלט פארקומען נעכטען אוונד אין לאקאל פון היגען בעב-קלוב, איז אפגעלעגט געווארען צוליב דעם, ווײל סענ. איוואנאווסקי איז נאך פערבליבען אין לאנדאן אויף

דער קאנפערענץ פון דער ווירטשאפטס-אוניע, וואס קומט דארט פאר זײט עטליכע טעג.

אומגעבעטענערהײד זיך געשטעלט צו דער ארבײט

אין די לעצטע טעג פון דער פערגאנגענער וואך האבען זיך 80 ארבײטסלאזע, וועלכע האבען זיך נישט געקענט דערווארטען ביז דער מאגיסטראט וועט זײ בעשעפטיגען מיט ארבײט — אלײן צוגעשטעלט זיך צו די עפענטליכע ארבײטען און געארבײט אײניגע טעג, כאטש ס'האט זײ קײנער נישט געהײסען.
בעת דער שבת'דיגער אויסצאלונג פון די לוינען פאר די בעשעפטיגטע אויף די עפענטליכע ארבײטען — זענען אויך די 80 ארבײטער געקומען אפנעמען זײערע פערדינסטען, וואס מען האט זײ נישט געוואלט אויסצאהלען מיט'ן מאטיוו, אז זײ האבען זיך אלײן געשטעלט צו דער ארבײט אהן קײנעמס רשות.
א דאנק דער פערשטארקער פאליצײ-וואך בעת די אויסצאהלונגען, זענען זיך די ארבײטער רוהיג פונאנדערגעגאנגען.

אײן צד וויל ביליגער ברויט, דער צווײטער — טײערער

די פרײזען-קאמיסיע אויף געבעקס האט שבת אפגעהאלטען א זיצונג, אויף וועלכער די קאנסומענטען-פארשטעהער האבען פארגעשלאגען צו פערביליגערען די פרײזען אויף ברויט מיט 2 גראשען אויף א קילא און איבערלאזען אהן ענדערונג דעם בין-איצטיגען פרײז אויף זעמעל (65 גר. א קילא).
די בעקער-פארשטעהער דאגעגען האבען געפאדערט צו העכערען דעם פרײז פון זעמעל מיט 20 גר. אויף א קילא (30 פראצ.) און נישט ענדערען די פרײזען אויף ברויט.
עס איז דערגאנגען צו א סכסוך, און נאך א שטורמישער דיסקוסיע, האבען די פארשטעהער פון די קאנסומענטען פערלאזט די זיצונג דעקאמפלעטירענדיג דעם קווארום, צוליב וואס עס האט קײן בעשלוס נישט געקענט אנגענומען ווערען און די פרײזען אויף געבעקס וועלען דורכ'ן מאגיסטראט פעסטגעשטעלט ווערען אויף דער נאהענטסטער זיצונג פון דער הײנטיגער וואך.

א לאדזער „גאסטראליער" אין טאמאשאוו

דער לאדזער גנב פעליקס קאלאדזשעיסקי (צמענטארנע 10) האט בעשלאסען צו זוכען „גליק" אין טאמאשאוו וואו ער האט סוף טעג פון דער פערגאנגענער וואך אנגעשטעקט א וויזיט.
נעמענדיג זוכען א „שטיקעל ארבײט" איז ער באלד ארײנגעפאלען. או עס געהט מיט דער פוטער אראפ — איז דאך נישט שײך: האט פעליקס'ן טאקע נישט געפידעלט.
געפונענדיג זיך אין דער וואוינונג פון מאטעל אראנאוויטש (ווארשאווסקא 7) איז קאלאדזשעיסקי געכאפט געווארען אויף דער „הײסער מינוט" און איבערגעגעבען געווארען דער פאליצײ, וועלכע האט דעם שלימזל'דיגען „גאסטראליער" פערבעטען אין חד-גדיא ארײן.

צו דער עפענטליכקײט!

אזוי ווי איך בין געקומען פון אמעריקא אויף בעזוך צו מײנע ברידער און שוועסטער, מיט וועלכע איך האב זיך דרײ-און-צוואנציג יאהר נישט געזעהן, האבען זײ מיך פײן אויפגענומען און גלײכצײטיג מיר פארגעלעגט, אז איך זאל זיך פערנעהמען מיט אונזערס א ברודערן-טאכטער א יתומה און מען זאל איהר ארויסהעלפען, ד. ה. יעדער זאל געבען צו 300 זל., אז זי זאל קענען חתונה האבען, דערויף האב איך אײנגעשטימט און אויך זײ האבען געזאלט מיטהעלפען. ס'איז געקומען די צײט פון חתונה מאכען, האט מײן ברודער משה מאנדראוויטש, 11. ליסטאפאד 3 און די שוועסטער הענדעל שער, פאמארסקא 5, רײכע מענשען, זיך אפגעזאגט און נישט געוואלט דערפון הערען און מיך געלאזט אין א פערלעגענהײט. דאס זאל הײסען גבירים מיט מענשליכע הערצער? איך האב מיר געבארגט געלד און מײן פליכט ערפילט. זאל די עפענטליכקײט אורטײלען די האנדלונג פון אזעלכע מענשען „גבירים".
מיט אכטונג
אמעריקאנער ברודער מאקס מאנדראוויטש.
4839

געדענקט יודען
אז איהר דארפט פריהער נישט אונטערנעהמען קײן שום שריט אין אײער רעכטליכען ענין, כל זמן איהר האט זיך נישט פערשטענדיגט מיט'ן רעכטס-פובליציסט
י. אינפעלד. לאדז
פיעטריקאווער 31
אויפנאהם-שעה'ן טעגליך פון 4–8 אוו.

לאדז, 15 אויגוסט 1932

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז, 15 אויגוסט 1932

דער אויפשטאנד אין שפאניע

דער מאנארכיסטישער אויפשטאנד, וואס איז אונטערגענומען געווארען דורך א גרופע מילי-טער-לייט אין שפאניען, וועלכע די איצטיגע רעגי-רונג האט געהאט אפגעזאגט פון די פאסטענס, איז דערשטיקט געווארען. די שנעלע ליקווידאציע פון פוטש איז געשעהן א דאנק דעם, וואס די רעגירונג איז געווען אינפארמירט וועגן די צוגרייטונגען פון די מאנארכיסטען.

דער איצטיגער פוטש איז נישט דער ערשטער מאנארכיסטישער אטענטאט אויף דער שפאנישער רעפובליק. מיט עטליכע חדשים צוריק איז אנט-דעקט געווארען א פארשווערונג אויפ'ן לעבען פון דעם שפאנישען מלוכה-פרעזידענט. איבריגענס, פון דעם ערשטען טאג אן, זייט די רעפובליק עקזיס-טירט, הערען נישט אויף די פארשווערונגען און אטענטאטען. די רעגירונג מוז שטענדיג זיין אויף דער וואך פון דער זיכערקייט פון די רעפובליק.

די רעוואלוציע, וועלכע איז אויסגעבראכען אין אפריל פון פארגאנגענעם יאהר, איז געווען ענג פארבונדען מיט דער מיליטערישער דיקטאטור פון פ ימא דע ריווערא. אונטערן דרוק פון דער מיליטערישער דיקטאטור האבען זיך אנגעזאמעלט אויפרייס-שטאפען אין משך פון 8 יאהר, וועלכע האבען אונטערגעריסען און ענדליך אויפגעריסען דעם טראן פון קעניג אלפאנס דעם דרייצענטען.

די איבערקעהרעניש אין יאהר 1931 איז פארגעקומען ביי דער נייטראליטעט פון דער ארמעי. דער רעזשים פון פרימא דע רעווערא און שפעטער פון גענעראל בערענגער איז געווען אזוי נישט ערפאלגרייך, אז די ארמעי האט בעסער געוואלט זיך האלטען אן א זייט, ווען אין שפאניען איז אויס-געבראכען די רעוואלוציע און די בעפעלקערונג האט צושמעטערט דאס אלץ, אויף וועלכען עס האט זיך געהאלטען די מאנארכיע און די געוועזענע דיקטאטור.

פארקעהרט, די ארמעי האט מיטגעהאלפען דעם פאלק ביים צוברעכען די רעשטלעך פון דעם אלטען רעזשים. א דאנק דער מיטהילף פון דער ארמעי איז דער נייער רעפובליקאנישער רעגירונג געלונגען צו דערשטיקען די בעוועגונג פון די מאנארכיסטען און פון די קאמוניסטען, צו ברענגען צו דער קאנסטיטוציאנעלער פערזאמלונג און צו געבען דעם לאנד א קאנסטיטוציע, וועלכע איז, ווי בעקאנט, איינע פון די ראדיקאלסטע אין דער היינטיגער וועלט.

אבער שוין ביים בעהאנדלען די נייע קאנ-סטיטוציע האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער איבער-גאנג פון דעם כמעט אבסאלוטיסטישען רעזשים פון פריהערדיגען שפאניען צו דער נייער ראדיקאלער ארדנונג וועט פארקומען נישט אן אויפטרייסלונגען. פיל שיכטען פון דער בעפעלקערונג זענען געבליבען אונטערן איינפלוס פון די אלטע אידעען, א דאנק וועלכע דער אבסאלוטיזם האט זיך אין שפאניען געקאנט האלטען אזוי לאנג. דער נידריגער קול-טורעלער ניווא פון דער בעפעלקערונג, די השפעה פון קלער, הגם ער האט לויט דער קאנסטיטוציע פערלוירען די פריהערדיגע רעכט, דאס אלץ האט געמוזט זיך אפרופען אויפן גורל פון דעם נייעם רעזשים.

דאס מאל האבען מיר שוין געהאט נישט בלויז א סימן פון אונצופרידענהייט, נאר אן'אמת'ן אויפרייס און דאס געפעהרליכסטע איז דערביי געווען דער אומשטאנד, וואס אין דעם פוטש האט אנטיילגענומען דאס מיליטער: די אפיצירען, יעדנ-פאלס א געוויסער טייל פון זיי, האבען זיך ארויס-געוויזען אלס פיינד פון דער רעפובליקאנישער ארדנונג.

אזא גרויסע אויפטרייסלונג ווי עס איז געווען די רעוואלוציע אין שפאניען, האט נאטירליך מיט-געצויגען מיט זיך, ווי געוועהנליך אין אזעלכע פאלען, פיל מיטלויפער, וואס האבען גערעכענט פון דער רעוואלוציע צו פראפיטירען. שפעטער, ווען די רעוואלוציע האט אנגעהויבען צו פערווירק-ליכען איהרע לאזונגען, האבען זיך פיל פון די מיטלויפער אנגעהויבען פון איהר אפצוטרייסלען. בפרט ווען די רעוואלוציע, ווי דאס איז געווען מיט די אפיצירען, האט גענומען בעדראהען זייער עקזיסטענץ. ווייל פיל פון די אפיצירען האבען פערלוירען זייערע פאסטענס. עס האבען דעריבער גענומען וואקסען די רעסטאווראציע - שטימונגען, וועלכע האבען זיך איצט אויסגעגאסען אין אנ'-אויפשטאנד.

דאסמאל איז דער אויפשטאנד שנעל ליקווי-דירט געווארען. אבער אונצופרידענע מיט דער נייער ארדנונג זענען געבליבען א סך, און זיי וועלען נישט איינמאל נאך פרובען פערמעסטען זייערע כוחות געגען דעם רעפובליקאנישען רע-זשים. די רעפובליק וועט דעריבער נאך לאנג מוזען האלטען די האנד אויפ'ן פולס פון די אונטער-ערדישע מאכינאציעס, כדי בעצייטענס זיי צונישט [illegible]

שפילען הויך און טייער

מארשאל פילסודסקי וועגן זיין אנשויאונג אויף די אויפגאבען פון די פאלאקן אין צייט פון קריג

לכבוד דעם יום טוב פון די לעגיאנען, וואס קומט איצט פאר אין גדיניע, האט די נעכטיגע „גאזעטא פאלסקא" פערעפענטליכט א ביז איצט נישט בעקאנטען אינטערוויו מיט מארשאל פילסודסקי. דעם אינטערוויו האט געהאט בעקומען דער פאד-פולק. לאודאנסקי אין יאהר 1924. אין דעם אינ-טערוויו האט דער מארשאל געשילדערט די בעזונ-דערע עטאפען פון זיין גרויסער ארבייט אין דער צייט פון דעם וועלט-קריג. אין דעם געשפרעך גיט איבער מארשאל פילסודסקי צ. א זיינע אנשויאונ-גען אויף דער בעציהונג פון קריג צו דער פוילי-שער פראגע. ער האט דעמאלט געזאגט:

פון סאמע אנהויב אן, האב איך געגען דער מיינונג פון אלעמען בעהויפטעט, אז דער ק' י. וועט דויערען בעדייטענד לענגער, ווי מען האט געמיינט. א דאנק דעם וועלען ביידע צדדים סיי דער זיגער און סיי דער בעזיגטער זיין אפגעשוואכט און ערשעפט. דער דאזיגער מצב וועט סוף כל סוף געבען די מעגליכקייט צו זיין שטארק די יעניגע, וועלכע, זייענדיג שוואך פון אנהויב, וועלען זיי בעזיצען געניג מאראלישע און מאטעריעלע קראפט אויף אויסצוהאלטען. דעמאלט וועט זיין א מעגליכ-קייט צו האבען א השפעה אויפ'ן גורל פון פוילען, אויף וויפיל מיר וועלען אט די קראפט בעזיצען. איך האב נישט געמיזכט קיין שום השערות, צי עס וועלען זיגען די אדער יענע. איך בין געווען זיכער אז ביידע צדדים וועלען זיין אפגעשוואכט און דערפון וועלען מיר קאנען געווינען.

דער צווייטער פונקט פון מיין אנשויאונג איז געווען, אז אזא גרויסער קריג קאן זיך נישט ענדיגען אנדערש ווי מיט אריינפיהרען פון א פסי-כישער איבערראשונג ביי ביידע צדדים. די געזעל-שאפטליך-פאליטישע אייזערנע געזעצען, וואס האבען עקזיסטירט ביז דעמאלט, מוזען געענדערט ווערען און דעריבער, ווען פוילען וואלט אפילו נישט בע-קומען קיין אונאפהענגיגקייט, וועט דער זיגער זיין געצוואונגען צו געבען בעסערע עקזיסטענץ-בעדינגונגען. אבער אומבעדינגט נויטיג איז, אז פוילען זאל בעקומען עפיס א ווארט אין דעם שפיל. דעריבער בין איך געווען געגען שליסען אנ'אפמאך מיט דעם אדער מיט יענעם צד, ווייל די היסטא-רישע געשעהענישען האבען געקאנט אריבערגעהן צו דער טאג-ארדנונג איבער די אפמאכען.

אויפ'ן דאזיגען סמך בין איך אין מיין מיט-ארבייט מיט דעם נ. ק. נ. (נאטשעלני קאמיטעט נאראדאווי), דער הויפט נאציאנאלער קאמיטעט, וועלכער האט זיך געבילדעט אין אנהויב פון קריג און וועלכער האט געפיהרט די פאליטישע ארבייט פון די פוילישע אינטערעסען אין דער צייט, ווען די לעגיאנען זענען געגאנגען אויפ'ן פראנט ארויס-געגאנגען פון דער הנחה, אז אונזער שפיל דארף זיין אויף פליוס און נישט אויף מינוס, אז מיר דארפען אונזערע פאדערונגען שרויפען וואס העכער.

מיין הויפט מורא איז געווען, דער שלום קאן געשלאסען ווערען אויפ'ן חשבון פון פוילען. איך האב צוליב דעם נישט געהאט קיין פרעטענ-זיעס צו די קריגס-פיהרענדע מלוכות, ווייל זיי האבען דאך געמוזט זארגען פאר זייער אייגענער הויט. דאס איינציגע לאנד, וואס האט זיך אפען ארויסגעזאגט פאר אונז, אריינטרעטענדיג אין קריג, איז געווען אמעריקא מיט די 14 פונקטען פון ווילסאנען.

איך ווידערהאל, אז די פאלאקען האבען גע-דארפט גוטשפילען אין וויגט און איך בין שטארק געווען עמפערט, וואס מענשען קאנען נישט אזוי שפילען, איך האב געזאגט דעם נ.ק.נ. ער זאל אונטערהאלטען דעם, וואס שפילט הויך. איך האב געוואלט שאפען פויליש מיליטער און שפילן טייער.

א בוך וועגן איוואר קרעגער

וואס האט דאך מיט זיך פארגעשטעלט אט דער געהיימנישפולער מענש?

אין זיין אינטערעסאנט בוך: „איוואר קרע-גערס ענין" האט דער דייטשער שריפטשטעלער מאנפרעד געארג נעגעבען א פיינע פסיכאלאגישע כאראקטעריסטיק פון דעם „שוועבעלעך קעניג", וועמענס אלע אורעלטערן זענען געווען עהרליכע קאמערסאנטען מיט א נישט בעפעלקטער רעפו-טאציע. אנ'אויסנאהם איז געווען גאר איינער פיער קרעגער, וועלכער האט אין דער צייט פון דער גרויסער רעוואלוציע אין פראנקרייך זיך אריינגע-ווערהט אין עפעס דונקעלע מאכינאציעס און בע-צאהלט דערפאר מיט זיין קאפ אויף דער גיליא-טינע.

איוואר קרעגער'ס ארגאניזאטארישער טאלאנט האט זיך ארויסגעוויזען שוין פון זיינע קינדער-יאה-רען, ווען ער האט אין שולע איינגעארדענט א מין „געזעלשאפט פאר שילערישער זעלבסטהילף". די לעקציעס, וואס מען פלעגט די שילער א היים גע-בען פלעגען געמאכט ווערען נאר דורך איינציגע שילער פארן גאנצען קלאס: איינער, וואס האט עס געטון בעסער, ווי די איבריגע, האט געשריבען פאר אלע די איבערזעצונגען, שפראך-איבונ-גען, דער צווייטער האט געמאכט פאר אלע די מאטעמאטישע אויפגאבען. דער דריטער אלגעברע א. ד. ג. יעדען טאג האבען זיך די שילער געזא-מעלט ביי איינעם א חבר און מען האט זיך אויס-געטוישט מיט די ארבייטען. אזוי ארום האט זיך די ארבייט צו פארבערייטען די לעקציעס פער-קלענערט ביזן מינימום. עס פערשטעהט זיך, אז קרעגער אליין, אלס ארגאניזאטאר פון דער דאזי-גער „זעלבסטהילף" האט געארבייט אמווייניגסטען.

וועגען דער פעהיגקייט פון דעם יונגעל זיך צו אריענטירען אין דער געשאפענע סיטואציע דערצעהלט געארג אזא מין פאל. איינמאל, ווען איוואר קרעגער איז געגאנגען אויף עפעס אנ'עק-זאמען איז איהם איבערגעפאהרען א וועליסאפעד. א דאקטאר האט איהם ערטיילט די ערשטע הילף, איבערגעבונדען די וואונדען און געהייסען געהן א היים. איוואר איז אבער נישט א היים געגאנגען, נאר געקומען צום עקזאמען. דער שילער מיט דעם פערבינדענעם קאפ און הענט, וועלכער איז אין אזא צושטאנד געקומען אויפן עקזאמען, האט גע-ריהרט די לעהרער. מען האט איהם שוין זעהר מילד עקזאמענירט, געשטעלט א גוטע שטופע און אהיימגעשיקט.

צו 19 יאהר איז איוואר שוין געווען אינ-זשיניער. און אין אנפאנג פונ'ם לויפענדען יאהר הונדערט האט ער געארבייט אין אמעריקע, קאנא-דא, דרום-אפריקע, אינדיען און לאנדאן, ספעציא-ליזירענדיג אין אייזען-בעטאן-געביידעס. אין יאהר 1907 האט ער צוריקגעקעהרט קיין שטאקהאלם און דא בעקומען א בעשטעלונג צו בויען דעם סטאדיאן צו די אלימפישע שפילען. קרעגער האט אבער שוין דאן פארגעפיהלט דעם קריזיס, וואס האט געדארפט אין דער נאהענטסטער צייט זיך ענטוויקלען אין זיין פראפעסיע און ער האט אנגע-הויבען זוכען, ווי אנצעווענדען זיינע טאלאנטען אויף עפעס אנדערע געביטען.

איינמאל, זיצענדיג אין עפעס א קאפע אין שטאקהאלם און פערויכערענדיג א פאפיראס, האט זיך קרעגער אפגעבריהט די פינגער. באלד האט איהם, ווי דורכגעדרונגען א געדאנק: מען דארף מאכען שוועבעלעך... יעדער מענש דארף שוועבעלעך, און אויב עס וועט איהם געלונגען זיך צו שטעלען בראש פון דער אלוועלטליכער פראדוקציע פון שוועבעלעך, וועט זיין רייכטום און ווירקונג קיין גרענעץ נישט האבען...

אויף ווי שנעל קרעגער האט די דאזיגע אידעי פערקערפערט אין דער ווירקליכקייט בע-ווייזט דאס, וואס שוין אין 5 יאהר ארום איז די גאנצע שוועבעלעך-פראדוקציע אין שוועדען געלונגען אין קרעגערס הענט און אין 20 יאהר ארום, אין מאמענט פון זיין זעלבסטמארד איז ער געווען אינהאבער פון 150 שוועבעלעך-פאבריקען אין 35 מלוכות. עס האבען געארבייט אויף די דאזיגע פאבריקען 60.000 מענשען. 75 פראצענט פון דער גאנצער שוועבעלעך-פראדוקציע האבען געהערט צו איהם. ער האט ערטיילט פערשידענע רעגירונגען קרעדיטען אויף א פאנטאסטישער סומע פון 1.249.000.000 שוועדישע קראן.

נאכדעם איז געקומען אנ'איבערקעהרעניש. קרעגערס געשעפטען האבען זיך א וואקעל געטון, זיין פערזענליכער צוטרוי, זיין אויסערגעוועהנליכע זעלבסטבעהערשונג האבען אבער נאך געגעבען די מעגליכקייט צו בעקומען די פערטרויאונג ביי געשעפטסלייט, וועלכע טרויען געוועהנליך כמעט זיך אליין נישט.

איצט איז נאך פריה צו אורטיילען אויף וויפיל קרעגער איז געווען א קאלטבלוטיגער אפע-ריסט און אויף וויפיל ער אליין איז געפאלען אלס קרבן פון די אומשטענדען. די אויספארשונג פון זיינע קאמפליצירטע און דונקעלע אפעראציעס איז נאך נישט פערענדיגט. געארג בעמיהט זיך אבער אין זיין בוך טיפער אריינצודרינגען אין דער נשמה פון דעם דאזיגען געהיימנישפולען מענשען.

סך הכל 2000 אנטיפאשיסטען

אבער געגען זיי שטעהט אנ'ארמעי פון 60,000 פאליציאנטען

אין מוסאליני'ס מדינה גופא, וואו די פא-שיסטען האבען דאס רעכט נאר צו זינגען ליב-לידער זייער הערשאפט איז די פרעסע פול מיט בעשרייבונגען פון די וואונדער פון מוסאליני'ס ארדענונג. ביי די בעזינגער פון „דוטשע" און זיין פארטיי פעהלען שוין באלד ווערטער פאר'ן ליב-צעטעל. עס האלט דערביי, אז פאשיזם זאל דערהויבען ווערען צום ראנג פון א נייער פילאזאפיע, א נייער געזעלשאפטליכער מאראל. עס פעהלען נישט קיין געלעהרטע, היס-טאריקער און דענקער, וואס זענען גרייט צו קרוי-נען מוסאליני'ן פאר דעם קלוגסטען הערשער און פאר דעם גרעסטען סאציאלען דענקער פון דער נאך-מלחמה-צייט.

אוועק זענען די ערשטע יאהרען פון פא-שיזם, ווען מוסאליני'ס שווארצהעמדעל'דיגע גווארדיע האט געקריגען א וועלט-רעפוטאציע מיט געוואלד-טאטען געגען יעדען שונא. די ווילדע מעשים געגען אלע פאליטישע געגנער, איינשלי-סענדיג אפילו די קאטוילישע קירך, ווערען ביס-לעכווייז פערגעסען, ווייל דער עולם האט זעהר א קורצען זכרון. די געגנער זענען אזוי גרינדליך בעקעמפט געווארען, אז ביי די לעצטע וואהלען זענען אין גאנץ איטאליען געווען נישט מעהר ווי א פאר טויזענד בירגער, וואס האבען געשטימט געגען פאשיזם. די דאזיגע פאר טויזענד האלט מוסאליני אליין אויף דער פריי און פאקט זיי נישט אוועק אויף זיינע טייוועל-אינזלען, ווייל ער וויל, די וועלט זאל גלויבען, אז געגנער זענען שוין אין איטאליען פריי.

איטאליענישע געגנער פון פאשיזם קענען נאר לעבען פריי אין פרעמדע לענדער, איז דאס גאר דארט, וואו עס זענען פערהאן וועניג איטא-ליענער. אין די גרעסערע איטאליענישע קאלאניעס, אין פראנקרייך און אמעריקע, קומט די אנטי-פאשיסטען אויס צו קעמפען געגען מוסאליני'ס טעראר, וואס שפרייט אויס די ברוטאלע לאפע איבער די גרענעצען. פונדעסטוועגען ווערט פון פראנקרייך און אמעריקע, דערהויפט טאקע פון נאהענטען פראנקרייך, אנגעפיהרט אנ'אומאויפהער-ליכע פראפאגאנדע מצד די ארויסגעטריבענע אי-טאליענער געגען מוסאליני'ס פאשיסטישען דעס-פאטיזם.

אבער די פאטריאטען פון איטאליען זאגען, אז די איטאליענער האבען איצט געוואונען א ניי-עם נאציאנאלען שטאלץ. זייער לאנד איז אונטערן פאשיזם אויסגעוואקסען אינדוסטריעל, קאמערציעל און אדמיניסטראטיוו אזוי, אז קיין איטאליענער דארף זיך שוין נישט שעמען מיט זיין לאנד, אין פערגלייך מיט אנ'אנדער מדינה אין אייראפע. אפילו די אויסוואנדערונג פון איטאליען איז שטארק געפאלען אונטער מוסאליני'ס רעזשים, זאגען זיי.

דערויף ענטפערען די אנטי-פאשיסטען, אז אט די אלע פזמונות זענען פאלש. איטאליע, זאגען זיי, איז איצט נאך ארימער, ווי געווען. די אר-בייטער-מאסען ווערען שוידערליך עקספלואטירט. ווען די פאשיסטען וואלטען נישט די ארבייטער-ארגאניזאציעס פערוואנדעלט אין פאשיסטישע קאזארמעס, וואלט איטאליע איצט געהאט אויפ-שטאנדען געגען די אוממענשליכע בעדינגונגען אין די מערסטע פאבריקען און אינדוסטריעס. אמת, די מאכט לאזט נישט אזוי גרינג אפזאגען ארבייטער,

(ווייטער זעה 9-טע זייט)

די ספּאָרט=בעוועגונג

פאַרוואָס שווייגט מען?
צו די אָפטע סקאַנדאַלען איז דעם פוסבאַל=ספּאָרט

אַלע אונזערע ספּאָרט-פעראיינען אין גאַנצען לאַנד, און בתוכם אויך די יודישע, לעגען זייער הויפּט-געוויכט אויף די צווייגען פון דער ספּאָרט-בעוועגונג, מיט וועלכע מ'קען זיך רעפּרעזענטירען פאַר אויף דרויסען און וועלכע... קענען געבען גרויסע געלד-הכנסות: אויף דעם באָקס-ספּאָרט און אין דער ערשטער רייהע אויפ'ן פוסבאָל-ספּאָרט, און פרעגט מען די אָנפיהרער פון די ספּאָרט-פעראיינען פאַרוואָס איז עס אזוי, איז שוין אָנגעגרייט א פאַרטיגער תירוץ, אז די ספּאָרט-בעוועגונג ביי אונז איז נאָך יונג, זי נויטיגט זיך קודם-כל אין א גרויסער און ברייטער פּראָפּאַגאַנדע און וואָס פאַרא פּראָפּאַגאַנדע קען שוין זיין בעסער, ווען מ'קען ווייזען דעם גרויסען עולם, די ברייטע מאַסען אויפ'ן פעלד די דערגרייכונגען פון דעם אָדער יענעם קלוב. ווען טויזענדער מענשען קענען קומען און בעוואונדערען, ווי אזוי „אונזערע" קענען שלאָגען דעם געגנער.

און דאָסזעלבע בעמערקט זיך אויך ביי די יודישע פעראיינען, קודם-כל ווערט געלעגט די אויפמערקזאַמקייט אויף די פוסבאַל-סעקציעס, וועלכע דאַרפען זיך שלאָגען אויפ'ן פעלד, בעווייזען גבורות און ברענגען קאַסע. איי, אין היי-יעהריגען סעזאָן האָבען אלע יודישע קלובען געהאַט א ביטערע ענטוישונג — נישט זיי האָבען געשלאָגען און נישט זיי האָבען געבראַכט קאַסע — איז דאָס שוין א גאַנץ אַנדערע זאַך.

אָבער נישט דאָס זעהען מיר אויסען, אונז האַנדעלט זיך וועגען דעם, אַז דעם דאָזיגען ווילען פון רעקלאַמע און קאַסע האָט מען ארומגעצוימט מיט א פעסטער אָרגאַניזאַציע פון פערבאַנדען, קרייז-פערבאַנדען און צענטראַל-פערבאַנדען, אויס-[illegible]מוען, רעגולאַמינס, פאַרשריפטען אָהן א צאָהל, פּאַראַגראַפען אין די הונדערטער, און אפשר אין די טויזענטער רעגולירען די פערהעלטנישען און בע-ציהונגען אויסוועניג און אינוועניג. אלץ האָט בע-קומען דעם אויסזעהען פון אידעאַליסטישען ריטער-ליכען קאַמף אויף פונקטען, אלע קלובען האָבען [illegible]ים די דאָזיגע פאַרשריפטען, בעקומען די מעגליכקייט אויף גלייכע שאַנסען אין קאַמף און דעצי-דירען קען נאָר דער בעסערער אין קאַמף, דער שטאַרקערער, אזוי האָט דאָס געדאַרפט זיין און אזוי האָט מען דעם דאָזיגען אידעאַליזם עקספּאָר-טירט אויף אויסען.

וואָס קומט אָבער פאַר אינעווייניג? גאַנגרענע און צעפוילונג, קאָרופּציע און שווינדעל. וועגען דעם ווייס מען שוין לאַנג, מ'האָט אָבער אלץ דערשטיקט אין זיך, נישט דערלאָזען, אז ס'זאָל זיך ארויסבע-קומען אין דרויסען, כדי נישט קאַליע צו מאַכען די „פּראָפּאַגאַנדע" און די קאַסע. די פערפעסטעטע לופט האָט זיך אָבער לאַנג נישט געלאָזט דערהאַלטען פערמאַכט, פערשלאָסען, זי האָט זיך דאָך ארויסבעקו-מען אויף דרויסען און איינציגווייז האָט מען שוין אָנ-געהויבען צו רעדען און צו שרייבען וועגען קויפען שפּילערס, אזוי ווי אמאָל אויף דער בערזע, וועגען צאָהלען געלד פאַר יעדען געשלאָסענעם מעטש, וועגען איבערקויפען געגנערישע טויערמענער און אַנדערע שפּילער ביי דעצידירענדע פערמעסטונגען, וועגען איבערקויפען אָדער איבעררעדען שידס-ריכטער און לעצטענס אויך וועגען אָפּגעבען פאַר געלד פונקטען אין דער מייסטערשאַפטס-טאַבעלע.

עטליכע פוסבאַל-קלובען אין וועלכער ס'איז קלאַס קען דרייסט און זיכער זיך אונטערנעהמען דורך פערשידענע קאָמבינאַציעס און שווינדלערייען אויסצואַרבייטען די מייסטערשאַפטס-טאַבעלע, אזוי ווי זיי ווילען דאָס און צי קען קיין רייד נישט זיין, אַז ס'דעצידירט דער בעסערער, דער שטאַר-קערער.

און אין היינטיגען מאָמענט, ווען אלע ווייסען דערפון, אלע רעדען דערפון, אלע שרייבען דערפון האָט נאָך קיינער נישט געהאַט דעם מוט וועגען דעם הויך צו רעדען אין די מאַסגעבענדע אינסטאַנצען. צי וואָס טויגען די אָרגאַניזאַציעס, די קרייז-פערבאַנדען, די דיסציפּלין-אָפּטיילונג, וואָס האָבען גרויסע בודזשעטען, אַז הינטער זייערע פּלייצעס ווערט געטון וואָס נאָר איינער וויל און ווי נאָר איינער וויל. דאָס איז דערפאַר, ווייל אין די אלע אויסגערעכענטע אינסטאַנצען זיצען פאָרשטעהער פון די קלובען, ביי וועלכע ס'איז אויך נישט אלץ אין אָרדנונג, וועלכע זענען אויך נישט פריי פון די אלע אויסגערעכענטע חטאים.

אמאָל וועט אָבער קומען דער סוף. די יו-גענד אַליין וועט אָנהויבען צו פּראָטעסטירען, זי וועט פערניכטען דעם גאַנצען פערפוילטען ביוראָ-קראַטיזם אין דער בעוועגונג און אויסבויען א נייע אידעען-בעוועגונג אויף וועלכען ס'פעדינגט די אידעע פון דער ספּאָרט-בעוועגונג.

S.

צוויי אמעריקאַנישע זיגער אויף דער אָלימפּיאַדע

דושאַרדושא סאַלמאַן
זיגערין אין קונסט-שפּרינגען

קראַבע
זיגער אין 400-מעטער-לויף

מכבי (לאָדז) — סקאַדאַ (וואַרשע) 2:4 (0:1)

„סקאַדאַ" איז דער פּרעטענדענט אויף מייס-טער אין „א"-קלאַס, דעריבער איז געווען א גרויסער אינטערעס פון דעם מייסטער אין דער לאָדזער גרופּע פון „בע"-קלאַס אראָפּצוברענגען „סקאַדאַ" קיין לאָדז, כדי זיך צו איבערצייגען אין דער ניווא פון דער וואַרשעווער „א"-קלאַס.

די וואַרשעווער געסט האָבען זיך נישט פּרעזענטירט פון דער בעסטער זייט און דערוויזען, אז דער וואַרשעווער פוסבאַל-ספּאָרט קען נאָך נישט דערגרייכען דעם לאָדזער "א"-קלאַס.

„מכבי" דאַגעגען האָט געהאַט איהר גוטען טאָג דערווייזענדיג, אַז זי האָט פאַרדינט צוצוגעהען צום פינאַל וועגען אריבערגעהן אין „א" קלאַס. די יודישע מאַנשאַפט האָט דעריבער די גאַנצע צייט פון שפּילען געהאַט אויף איהר זייט די סימפּאַטיע פון גרויסען פּובליקום. דאָס שפּילען אַליין איז געווען גענוג אינטערעסאַנט און מכבי וואָלט געקענט האָבען נאָך א גרעסערען זיג, ווען זי וואָלט אויס-גענוצט אלע איהרע פּאָזיציעס. ערשט עטליכע מינוט פאַר דער העלפט שיסט כינאַדערקא דעם ערשטען גאָל.

אין דער אַכטער מינוט פון דער צווייטער העלפט האָט שייניאַק דערגרייכט דעם צווייטען גאָל. פון דעם מאָמענט נעמט „סקאַדאַ" איבער די איניציאַטיוו און פירט אדורך עטליכע שעהנע אַנגריפען און דערגרייכט 2 גאָלען. ערשט צום סוף שטרענגט „מכבי" ווידער אָן די כוחות און דער-גרייכט דעם שעהנעם נצחון.

די אונגאַרישע וואַסער-באַל-מאַנשאַפט

וואָס האָט אָהן פונקטען-פערלוסט געזיגט אויף דער אָלימפּיאַדע.

הכח — טוריסטען 1:1

דער דאָזיגער מעטש איז געשפּילט געוואָרען פאַר דער אויבענדערמאָנטער פערמעסטונג. און דעם אמת געזאָגט איז ער געווען פיל נישט-אינטע-רעסאַנטער ווי דער צווייטער. ביידע מאַנשאַפ-טען זענען ארויסגעטרעטען מיט רעזערוו-שפּילער און דערמיט ווילען זיי אפשר קענען פערענטפערען זייער אונזיניג שפּילען. ביידע מאַנשאַפטען האָבען געשפּילט מיט אַן'איבערגע-וויכט דאָ אויף איין און דאָ אויף דער אַנדערער זייט. דאָס ערשטע טויער שיסט „הכח" און די „טוריסטען" בעמיהען זיך מיט אלע מעגליכקייטען אויסצוגלייכען, וואָס גיט זיך זיי איין ערשט אין דער לעצטער מינוט פון שפּילען. דאָס שפּילען איז געווען זעהר שאַרף און ברוטאַל. דער שידס-ריכטער ה' בירא האָט, ווי געוועהנליך, שטאַרק בע'עוולה'ט די יודישע מאַנשאַפט.

ווידזעוו — ל.ק.ס. I 1:2

מיט דעם דאָזיגען זיג האָט זיך „ווידזעוו" בעזעצט אויפ'ן צווייטען אָרט פון דער מייסטער-שאַפטס-טאַבעלע פון „ע"-קלאַס אין לאָדז.

הוראַגאַן — בר-כוכבא 0:2

דער מעטש וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער לאָדזער גרופּע אין "בע"-קלאַס האָט זיך פער-ענדיגט מיט א אונערוואַרטען זיג פון „הוראַגאַן".

ליגע=מעטשען אין לאַנד

נעכטען זענען אין גאַנצען לאַנד פאָרגעקו-מען נאָר 2 ליגע-מעטשען. אין קראָקע האָט גע-שפּילט

רוך — קראַקאָוויאַ 1:3

דאָס איז א סענסאַציאָנעלער רעזולטאַט אין דער ליגע-טאַבעלע. „רוך" מאַכט ווי יעדעס יאָהר ביים סוף פון די מייסטערשאַפטס-שפּילען אזעלכע איבעראַשונגען.

פּאָגאָן — פּאָלאָניאַ 0:2

די וואַרשעווער „פּאָלאָניאַ" האָט געהאַט ביי זיך דעם לעמבערגער „פּאָגאָן". אין דער מייסטער-שאַפטס-פערמעסטונג האָט געזיגט די שטאַרקערע און גרעסערע „פּאָגאָן".

230 רינג-קעמפער אין טורניר אין קאַטאָוויץ

נעכטען איז אין קאַטאָוויץ געעפענט געוואָרען אַנ'אינטערנאַציאָנאַלער טורניר אין רינג-קאַמף פאַר אַמאַטאָרען.

צום טורניר האָבען זיך געמאָלדען א גאַנצע רייהע לענדער מיט 230 רינג-קעמפער, ס'נעהמען אַנטייל א חוץ פּוילען, דייטשלאַנד, טשעכאָסלאָוואַ-קיען, עסטרייך, בעלגיען. יעדעס לאַנד איז רעפּרע-זענטירט מיט עטליכע גרופּען.

מאָטאָציקליסטען=רייד וואַרשאַ—ווילנא—וואַרשאַ

היינט האָט זיך געענדיגט דער ערשטער עטאַפּ פון דעם מאָטאָציקליסטען-רייד וואַרשאַ—ווילנאַ—וואַרשאַ. ס'נעהמען אַנטייל 29 מאָטאָציקליס-טען, אלע זענען גוט אָנגעקומען, א חוץ איין פאָהרער בערנאַרד, וועלכער האָט אויפ'ן וועג צובראָכען די מאַשין. דער פאָהרער אַליין איז ארויס אונבעשעדיגט.

פּוילישער רעקאָרד אין פינף-קאַמף אין ווילנא

אין פינף-קאַמף, וואָס איז היינט פאָרגעקומען אין ווילנאַ, האָט וויטשאָרעק דערגרייכט דעם פּוילישען רעקאָרד אין דער דאָגער-קאָנקורענץ. זיינע בעזונדערע רעזולטאַטען זענען: ווייט-שפּרונג 7 מעטער מיט 5 צענטים. שפּיז-וואַרפען 48,87 מ. 200 מעטער-לויף 23.4 סעק. דיסק-וואַרפען 40,65 מעטער און 1500 מעטער-לויף 4 מינ. 52 סעק.

פּוילישע שווים=מייסטערשאַפט אין וואַרשאַ

אין וואַרשאַ קומען פאָר די שווים מייסטער-שאַפטען פון פּוילען, ביז איצט זענען געשלאָגען געוואָרען 5 פּוילישע רעקאָרדען, די מייטערשאַפ-טען וועלען זיך היינט ענדיגען, דערווייל פיהרט לעגיאַ (וואַרשאַ).

ציקליסטען=לויף צום ים

גדיניע, 14 (ספּ. טעל.)

היינט האָט זיך געענדיגט דער דריטער עטאַפּ פון דעם ציקליסטען-לויף צום ים. אין דרי-טען עטאַפּ ביז גדיניע האָט געזיגט פּאַלעצקי (לעגיאַ—וואַרשאַ). אין דער אַלגעמיינער קלאַסיפי-קאַציע ביז איצט פיהרט אויך פּאַלעצקי.

אונגאַרישע „אַטיליא" אין לאָדז

היינט שפּילט אין לאָדז די אונגאַרישע מאַנ-שאַפט „אַטיליא", וועלכע וועט שפּילען מיט א קאָמבינירטער מאַנשאַפט פון „הכח" און טוריסטען, דער מעטש קומט פאָר 5 א זייגער אין אָווענד אויף דעם נייעם פּלאַץ פון די טוריסטען.

קוסאָטשינסקי וועט לויפען אין טשיקאַגאָ

דער בעריהמטער פּוילישער לויפער, אָלימפּ-יאַדע-מייסטער אין 10 קילאָמעטער-לויף צוזאַמען מיט דער גאַנצער פּוילישער לייכטאַטלעטישער עקס-פּעדיציע וועט זיך פערמעסטען אין טשיקאַגאָ מיט די לייכטאַטלעטישע מאַנשאַפטען פון אַנדערע 20 לענדער, וואָס פאָהרען צו דעם צוועק אָפּ פון לאָס-אַנזשעלאָס קיין טשיקאַגאָ.

14-יעהריגער שווימער יאַפּאַנער קיטאַמוראַ האָט אויף דער אָלימפּיאַדע געוויזען ממש וואונדער.

קאָו, די שטאָדט פון יודישער יוגענד

(רייזע-בילדער)

אַן'אַלטע, שטילע און אביסעל צוואָרפענע שטאָדט. אַן'אַלטער, פינף-הונדערט-יעהריגער אוני·ווערסיטעט, אַלטע און שמאָלע גאַסען, ברייטע שטאָדט-פלעצער, און אַ פּאַרק מיט געדיכטע בוי·מער-שאָטען. ערגיץ געהען מענשען, ערגיץ קלינגט אַ קלוימטער. די גאַסען היימיש, לעהדיג און ריין— ווי אָבגעצוואָגען. די פּלעצער לעהדיג. אומעטום — ווי אַ שטילער, שוין אויפגערוימטער ערב-יום-טוב. קאָן—די אלטע שטאָדט פון קאלוואדאס!—פון וואַנען קומען איצט יודען אהין? וואָס ציהט זיי אין די שטילע, אזוי פראַנצויזיש-באַלעבאַטישע גאַסען? — נאָך וואָס קומען אַהער יודען, און וואו געפינט מען זיי? — איך בין געגאַנגען פון גאַס צו גאַס, געקוקט אויף שילדען, געקוקט אין קראָמען און געזוכט מיינע יודען. אין ערגיץ קיינער. איבעראל שטילע, רוהיגע, ציכטיגע, יונגע און אלטע מענשען. שטיל געהען זיי איבער דער גאַס. אויסגעפוצט, ריין און זיכער.

האָב איך געזוכט יודען — און נישט געפונען. און איך האָב שוין געטראַכט:

— אזא רוהיגקייט איז דאָך גאָר יודען נישט בעשערט.

אָבער צום סוף אויף דער הויפּט-גאַס, וואו עס טומעלט זיך שוין, האָב איך דערזעהען זיצען אין א קאפע עטליכע יונגעלייט.

מידע, אומרוהיגע, נערוועזע.

זיי האָבען עפּעס גערעדט צווישען זיך און בסדר ארויסגעקוקט אויף דער גאַס.

איין בליק אויף זייערע שמאָלע געזיכטער מיט די גרויסע ווארימע און לויפעריגע אויגען איז גענוג געווען צו דערקענען : —

— יודען ! —

אין עטליכע מינוט ארום זענען מיר שוין געווען גוטע אלטע פריינד.

מען האָט שוין זיך דערצעהלט : —

— סטודענטען זענען זיי.

עטליכע הונדערט יודישע סטודענטען זענען דאָ אין קאָן. דאָס רוב פון ארץ-ישראל. מייסטענס קומען זיי דאָ פון פאלעסטינער טעכניקום אויף דעם לעצטען קורס צו בעקומען דעם אינזשיניערען-דיפּ·לאָם. איצט אָבער קען מען שוין מעהר נישט קו·מען אויף איין קורס

דער גרעסטער טייל זענען ארץ-ישראל'דיגע און מען רעדט בסדר העברעאיש.

די צווייטע אומגאַנגס-שפּראַך איז ביי זיי יודיש.

דאַן רוסיש.

און זעלטען — פראַנצויזיש.

די נויט איז זעהר גרויס. מען הונגערט. מען איז אָרים בעקליידעט : מען ווייסט נישט פון וואָס אויסהאַלטען זיך.

— טאָ פון וואָס לעבט מען ? —

— פון דעפיציטען.

איינער באָרגט ביים צווייטען, דער צווייטער ביים דריטען. צום סוף איז יעדער איינער עמיצען שולדיג און אלע צוזאמען לעבען פון באָרג.

די יודישע סטודענטען—דאָס זענען די יודען פון דער אלטער שטאָדט קאָו.

א קוך האָט מען געשאפען, עסט מען דאָרט גאָר ביליג.

א טייל סטודענטען לעבט פון ארבייטען אין דער קוך. א טייל לעבט פון עסען אומזיסט, אָדער כמעט אומזיסט און אלע צוזאמען לעבען א הונגע·ריג און אָרים לעבען. אָבער פול הייסען, יוגענדלי·כען ברען, פול האָפנונגען, פול ביטערער און הונגעריגער פערצווייפלונג און פול טיפען, אורא·לטען יודישען אויסדויער—איינגעשפּאַרט און בויג·זאַם—„מיר ווילען לעבען, מיר ווילען בילדונג, מיר ווילען נישט אָפּטרעטען!"

צו וואָס ?-צוליב וואָס פאַרא אויסזוכען אויף דער צוקונפט ? — יעדען טאָג, יעדע הונגעריגע שעה פרעגט מען זיך דאָס זעלבע — אָבער מען זעצט עס בסדר פאָראויס. מיט עפּעס א טיפען און אורא·לטען ראַסען-אינסטינקט זויגט מען זיך איין אין בילדונג, קלאַמערט מען זיך אָן — ווי אַמאָל אין דער באַנק פון דער ישיבה — אין די ווענד פון אוניווערסי·טעט. אליין, אָהן הילף, אָהן שוץ, קומען פון ווייטע שטעט און שטעטלעך יונגע יודישע מענשען — קו·מען אין די לעצטע אָפענע פראַנצויזישע טירען, פאַר יודען, צו בילדונג. אַ פּראַכטפולע יוגענד, וואָס נישט אלע פעלקער האָבען זי, הונגעריגע און פער'עקשנ'טע, יונגע, נישט דערעסענע און צו·בליהטע קומען זיי לערנען. עס גרייט זיך א יודי·שע יוגענד, אַ רעזערוו פאַר שפּעטערדיגע, אפשר בעסערע, צייטען.

מיר זענען שוין צופיל געוואוינט צום כמעט טעגליכען :—

— יודישע סטודענטען הונגערען.

מיר זענען שוין מיד דערפון און פיהלען מעהר נישט מיט. אָבער ווען מען רייסט זיך אַ ווייל אָפּ פון דעם טעגליכען געיעג נאָך ברויט און מען גיט זיך אַ פרעג :—

— וואָס טרייבט זיי צו בילדונג ? —

— צו וואָס אזוי פיל לייזען ?

און מען קוקט זיך נעהנטער צו צו זייער לעבען. ווערט מען דאָך איבערגענומען מיט עפּעס אַ בעוואונדערונגס-ציטער. נאָך דורות פערפאָלגונ·גען נאָך בסדר'דיגע אונטערדריקונג רייסט אַ יוגענד זיך בסדר ערגיץ ארויף, ארויף ! — טאָ וואָס שטויסט זיי דערצו ? — — איז עס נישט יענע אייביגע ביאָ·לאָגישע העליאָטראָפיע פון געוויקסען, וואָס ריי·סען זיך צו ליכט, ווענדען זייערע בלעטער צו דער זון ? — ציהען זיך צו ליכט ! — איז עס נישט א בעווייז פון א גרויסער און בסדר'דיגער וויטאַלי·טעט פון אַ ראַסע ? — פון א שטארקער ראַסע, וואָס שלאָגט זיך דורך דורך פינסטערניש און האַר·טע שטיינער און דערפיהלט ערגיץ אַ ליכטיגע שפּאַרונע און דערקריכט פון ווייט און טיף צום ביסעל ליכט, צום ביסעל זון.

איצט געהען מיר איבער די קאַנער גאַסען. אונזער גרופּע וואַקסט בסדר. יעדעס מאָל קומט עמעץ צו : —

— שלום ! —

— שלום וברכה !

— וואָס מאַכט מען ?

די פראַנצויזען קוקען זיך צו. שוין צוגע·וואוינט געוואָרען צו די טומעלדיגע פרעמד-שפּראַ·כיגע יודישע סטודענטען. מען טרעט אונז אָפּ דעם וועג. מען רעדט הויך. די שטילע אלטע גאַסען ווערען פול מיט אונזער יודיש-העברעאישען טומעל. יעדער דערצעהלט עפּעס.

— יודען אין קאָן ?

עס איז דאָ אַ 20 יודישע פאַמיליעס. יודישע הענדלער. עטליכע שניידער, נאָר ווייניג אַלט-פראַנ·צויזישע יודען. דאָס גאַנצע יודישע לעבען דאָ זענען סטודענטען. מען פראַוועט טומעלדיגע סדרים, מיט הגדה, מיט פאָלקס-לידער. עס איז פריילין דאָ חנוכה און מען מאַכט סקאנדאַלען אויף די אַל·געמיינע פערזאַמלונגען אין די אוניווערזיטעט-זאַלען, וועלכע מען זאָגט זיי טאַקע שוין איצט אָפּ.

פיל יודישע סטודענטען צייכענען זיך אוים אויף דעם אוניווערזיטעט.

צווישען די 20 יודישע באַזעסענע פאַמיליעס אין קאָן איז דאָ אַ רוסישער יוד זעלדין. אַ מערק·ווירדיגער מענש. שוין לאַנגע יאָהרען אין קאָן. פאַרמעגליך — איז זיין איינציגע זאָרג סטודענטען! — ווען ער האָט צייט און ווען ער האָט נישט קיין צייט, איז זעלדין פערנומען מיט סטודענטען. זיצט ער אין געשעפט מיט אַ קונה. קומט אַריין אַ חברה סטודענטען און מען רוימט איהם איין אַ סוד. זאָגט זעלדין צום קונה : —

— ענטשולדיגט אַ מינוט ! —

און ער לויפט אוועק. אַ צרה איז עפּעס גע·שעהן. אַ סטודענט איז קראַנק. זעלדין בעזאָרגט שוין אַלעס. די סטודענטען-קיך, וועלכע ער אליין האָט אָרגאַניזירט, האָט נישט וואָס צו קאָכען — זעלדין בעזאָרגט שפּייז, אַ שמחה, אַ סדר — אלעס דער רוסישער יוד. יעדעס יאָהר ענדיגען סטודענ·טען און האָבען נישט צו בעצאָהלען זייערע לעהר·געלד — גאַראַנטירט זעלדין פאַר זיי און חברה פאָהרט נאַטירליך אוועק און זעלדין צאָהלט חוי אַ טאטע.

— ער איז דאָך דער טאַטע פון די יודישע סטודענטען !

בין איך איהם אוועק זעהען. אַ קליין ענג שניידער-געוועלב, פול מיט שטאָפען. ער האָט נאָך אַ גרויסע פאַבריק. ער אליין אַ ליבער בעשיידע·נער מענש.

— וואָס טו איך דען? — גאָרנישט.

— עס איז אזוי ריהרענד צו הערען, וואָס איהר טוט.

שעהמט זיך זעלדין אַ ביסעל: —

— איז וואָס? — עס זענען דאָך גוטע יונגלעך

— טייערע יונגלעך — די נויט איז גרויס. טו איך !

— כל זמן איך האָב — האָבען זיי!

אין זיין היימלאָזיגקייט איז דער יודישער סטודענט נישט אינגאַנצען היימלאָז. איבער דער ב·ייטער וועלט שטרעקט זיך אויס די האַנד פון אלטער און אייביגער יודישער סאָלידאַריטעט. עס איז נישט בלויז דער מיטאָג אָדער די פּאָר גע·בערגטע פונק — עס איז דאָס געפיהל, אז מען איז נישט אינגאַנצען איינזאַם. עס ציהען זיך גאָלד·אָדערען, גאָלד-פעדים, וואָס פלעכטען און וועבען דאָס אלטע, דאָס אייביגע יודישע לעבען.

י. חאַפּסס י.

דער דענקמאל איז רען.

וועלכער סימבאָליזירט די פעראייניגונג פון פראַנקרייך מיט ברעטאַניע איז צושטערט געוואָרען
ע ב דעם 400-יעהריגען יוביליי פון דער פעראייניגונג.

ווי אזוי ראַטעוועט מען אַ דערטרונקענעם

פון ד"ר ערנסט זעהרט

ביים טרינקען זיך קאָן מען אונטערשיידען דריי סטאַדיעס, וואָס געהען בהדרגה'דיג איבער איינע אין די אַנדערע: צוליב דעם שטאַרקען קאַלטען רייץ פון וואַסער קומט פאַר אַ רעפלעקטאַרי·שער איינהאַלטען פון אָטעם, וואָס געהט נאָכהער איבער צו אַ קראַמפּהאַפטיגען שנעלען איין·און·אויסאָטעמען, נאָך וועלכען עס קומט שליסליך דאָס סטאַדיום פון דערשטיקונג (אָטעם שטילשטאַנד) מיט בעוואוסטלאָזיגקייט. מ'האָט געהאַלטען, אז אַלע סטאַ·דיעס פערלויפען אין משך פון 4—5 מינוטען אין דאַן טרעט איין דער טויט. די דאָזיגע מיינונג שטעהט אין אַ סתירה מיט דעם עקספּערימענט אויף חיות, לויט וועלכען די איינגעשלעפערטע חיה שטאַרבט אונטערן וואַסער נאָך דער אַכטער מינוט.

אויפ'ן גרונט פון צוויי גענויע בעאָבאַכטע פאַ·לען פון דערטרינקען זיך, בין איך געקומען צו פאָלגענדיגע רעזולטאַטען:

מ'מוז קודם כל אָפּטיילען פון דעם אייגענטלי·כען דערטרינקונגס-טויט דעם געהירן-טויט ביים שווימען, דעם האַרץ-טויט. דעם פּויק-הייטעל-טויט און מאַגען-טויט. ביי דעם פּויק-הייטעל-טויט דרינגט דאָס קאַלט וואַסער אַריין דורך אַ לאָך פון פּויק-הייטעל אין אויער אַריין, וואָס שטעלט אָפּ דעם חוש פאַר אָריענטירען זיך; אנשטאָט דעם בעשטרע·בען צושווימען אויף דער אויבערפלעך פון וואַ·סער, שווימט דער שווימער, ווי דער עקספּערימענט האָט בעוויזען שרויבענאַרטיג צום גרונט און בוי·רט זיך דאָרט פעסט איין.

[illegible]

איז דעם אייגענטליכען דערטרינקונגס-טויט, וואָס איז אַ טויט דורך דערשטיקונג, שפּילט אַ גרויסע ראָלע די מורא, וואָס כאַפּט אַרום דעם שווימער. זי איז אפשר די ערשטע סיבה פון דעם נאָכפאָלגענדיגען טויט, מען קאָן זאָגען, אז אָהן מורא דערטרינקט זיך קיינער נישט, אויב ער קאָן נאָר שווימען.

ווי קומט פאָר דער פּראָצעס פון דערטרינ·קען זיך? מיר האָבען פריהער גערעדט וועגען דריי סטאַדיעס ביים טרינקען זיך. די דריי סטאַ·דיעס האָבען אויך דריי ענטשפּרעכענדיגע ענטוויק·לונגס-גענג. און אויף פאָלגענדיגען אופן: צוליב אַנ'אומאויפמערקזאַמקייט (אַ קערפּערליכע אָדער פּסי·כישע סיבה!) אָטעמט דער שווימער צוערשט איין אַ פּאָר טראָפּען וואַסער, וואָס דערגרייכען ביז צום עמפּפינדליכען קעל, און וואָס רופט אַרויס אַ פערי·בייגייענדיגען קראַמפּ פון דעם שטים-שפּאַלט, דאַן קומט אַ הוסטען-רייץ, מיט געלונגענע שווים-בעוועגונגען, געשטייגערטע מורא, פערשלוקען פון וואַסער, רופען נאָך הילף און אַ לייכטע פּסיכישע שוואַכונג פון בעוואוסטזיין; דער מענש לאָזט זיך איין אָדער צוויי מאָל אונטער וואַסער אַרונטער, רופט ווידער נאָך הילף. דאָס בעוואוסטזיין ווערט נאָך שוואַכער און ביי אַ פולען קראַמפּ פון דעם שטים-שפּאַלט, וואָס שליסט הערמעטיש אָפּ די לונגען, געהט דער בעטרעפענדיגער ביי פולער בעוואוסט·לאָזיגקייט אינגאַנצען אונטער.

דער, וואָס טרינקט זיך לאַנגזאַם, פּומפּט אָן די לונגען אויף אַזוי פיל מיט לופט, אַז אויך אַפילו שפּעטער, ווען דער קראַמפּ פון דער שטים-שפּאַלט לאָזט נאָכ'ן טויט נאָך, קאָן אין די לונגען מעהר קיין וואַסער נישט אַריינדרינגען.

דורך דעם, וואָס דער זיך טרינקענדיגער לאָזט נישט אַרויס די לופט, ווערט דער אומבייט פון זויער-שטאָף איבערגעריסען, עס טרעט איין אַנ'איבערזעטיגונג פון קוילען-זויער אין בלוט און דערמיט אַ פערגיפטונג פון פעריל'ענגערטען מאַרך, וואָס איז דער רעגולאַטאָר פון אונזערע וויכטיגסטע לעבענס-פּראָצעסען.

דער פעריל'ענגערטער מאַרך פערטראָגט די קוילענזויערע-פערגיפטונג, וואָס איז די אייגענט·ליכע סיבה פון דעם דערטרינקונגס-טויט, בערך 7 מינוטען.

דאָס איז אומגעפעהר די צייט, באַ וועלכער די איינגעשלעפערטע חיה געהט אונטערן וואַסער אונ·טער (8 מינוטען).

ס'איז זעהר כאַראַקטעריסטיש, וואָס דאָס האַרץ ביי דערטרונקענע אַרבייט נאָך רעלאַטיוו לאַנג. ווען אַפילו די לונגען אָטעמען נישט און עס קומט פאַר אַ קוילענזויערע פערגיפטונג, דעריבער מוז מען תיכף צוטרעטען צו אַלע געגעבענע מאַסמיטלען פון ווידער אויפלעבען. דעם דערטרונקענעם מוז מען גלייך נאָכ'ן אַרויסנעהמען פון וואַסער אַוועק·לייגען אויפ'ן רוקען מיט'ן אויבערשטען טייל פון קערפּער טיף נאָך אונטען, פאָרזיכטיג אָפּדרעהען דעם קאָפּ אויף אַ זייט, כדי דאָס אַריינגעאָטעמטע וואַסער זאָל אָפּלויפען און נישט ווערען ווידער איינגעאָטעמט, פערציהען דעם אונטער-קערפּער פאָר·רענט צו און אַרויסציהען די צונג, כדי דער קעהל זאָל פריי ווערען, מ'מוז אויך גלייך צוטרעטען צו האַרץ-מאַסאַזש דורך קלאַפּען אויף דער האַרץ-געגענט מיט אַ נאַסען טוך און דאַן, פערשטעהט זיך, מאַכען קינסטליכע אָטעמונג, אָבער זעהר פאָרזיכ·טיג, ווייל עס האָט שוין געטראָפען, אַז דורך נישט צוועקמעסיגע אַנווענדונג פון קינסטליכער אָטע·מונג, האָט מען אָפט מעהר ווי אַ ליטער וואַסער צוריק אין די לונגען אַריינגעשווּמען

דער עוקר דאַרף דורך די קינסטליכע אָטעמונג בעקעמפט ווערען די קוילענזויערע פערגיפטונג און דער בלוט-אָפּפלוס פון פערלענגערטען מאַרך.

דאָס רעטונגס-שווימען איז ענג פערבונדען מיט דער דרייסטקייט פון טרינקען זיך און מוז אביסעל מאָדיפיצירט ווערען, ווי עס איז געווען ביז איצט אָנגענומען. צו מענשען, וואָס ווערען זיך און ווענען בעוואוסטזיין איז אביסעל געשטערט דורך די קוילענזויערע פערגיפטונג, דאַרף מען דוכט זיך, נישט צוגיין, דער רעטער זאָל זיך בעסער האַלטען אין דער נאָהענט. דער ערשטער וואונק פון ראַטעווען, איז דאַן, ווען דער זיך טרינ·קענדער בעווייזט סימנים פון אומזיכערקייט און טרינקען זיך און לאָזט זיך נאָך איבערדרייען. די צווייטע הערמאָהנונג פאַר'ן רעטער איז די בעד·וואוסטלאָזיגקייט פון דעם טרינקענדיגען זיך. און דעם פעריאָד געהט אַפילו דער דערטרונקענער אונ·טער, אָבער ער האַלט זיך בעוואוסטלאָז אָהן שאָדען אונטערן וואַסער 4 מינוטען לאַנג, און דעם סטאַדיום איז לייכט איהם צו ראַטעווען.

ביי דעם האַרץ, געהירען, מאַגען און פּויק·הויט-דעפעקט-טויט געהט דער מענש שווינדע·דיג טיף אונטער און מען דאַרף טיף זיך אַרונטער·לאָזען, כדי איהם צו ראַטעווען, בעת ביים ריכ·טיגען דערטרינקען זי דאַרף מען מעהר אויף דעם [illegible] בערפלאַך זיך האַלטען, ווייל דער זיך טרינקענדיגער האָט פולע לונגען מיט לופט און בעווייזט זיך דאָ און דאָרט נאָהענט צו דער אויבערפלעך.

די ראַציאָנעלסטע בעקעמפונג פון דערטרינ·קונגס-טויט וואָלט אָבער געווען, ווען דער מענש לערנט זיך בעצייטענס גוט און רעגעלרעכט שווימען. אויסער דעם געהערט אויך דאָס שווימען צו דעם בעסטען און געזונדסטען מין פון ספּאָרט, אַ וואָס דער קערפּער, נשמה און גייסט ווערען אין גלייכמאָס און ווייזע געקרעפטיגט און געשטאַרקט.

—:O:—

טויט-אורטייל'ען. וואס זענען קיינמאל נישט אויסגעפיהרט געווארען

אַ מענש, וואָס „פאַרדינט" זיך אויף טויט-שטראָף, איז שויג, דאַכט זיך, דער ערגסטער מענש אין דער וועלט. און דאָך זענען אין אַלע צייטען פאַר'משפט געוואָרען צום טויט מענשען, וואָס זייער אַנדענק רופט בלויז סימפּאַטיע און אַכטונג. עס איז גענוג צו דערמאָנען דעם גרויסען גריכישען פילאָזאָף סאָקראַטעס, וואָס איז פאַר'משפט געוואָרען צום טויט אַלס געפעהרליכער פאַר דער מלוכה.

אָבער — צו וואָס דאַרפען מיר זוכען ביישפּיעלען אין דער טיפער פערגאַנגענהייט? עס איז גענוג אַ זיך צו טאָן אין דער געשיכטע פון פערגאַנגענעם יאָהרהונדערט.

באַקונין

לאָמיר אָנהויבען פון בעריהמטען רוסישען רעוואָלוציאָנער מיכאַיל באַקונין, (געשטאָרבען 1876) דער זוהן פון אַ רייכען גוטס-בעזיצער, האָט ער ווייטער געקענט פיהרען דאָס רוהיגע לעבען פון אַ זאַטען מענש. ער האָט אָבער געהאַט אַנ'אַיידעאל הארץ, וואָס איז געווען געווידמעט אויף די נויט פון זיינע מיטברידער. ער האָט אַלס אָפיצער פון דער קייזערליכער גוואַרדיע גענומען אורלויב און אוועק קיין בערלין שטודירען. דאָרט האָט ער פּער-עפענטליכט אינטערעסאַנטע אַרבייטען אויף סאָציאַלע טעמעס. פון בערלין איז ער אוועק קיין פּאַריז, וואו ער איז געשטאַנען אונטערן איינפלוס פונ'ם אַנאַרכיסטישען טעאָרעטיקער פּרודאָן. באַלד געפינען מיר איהם אין ציריך, וואו ער וואַרפט זיך אריין אין דער סאָציאַליסטישער בעוועגונג. זיין אויפפיהרונג איז אָבער נישט געפעלען געוואָרען דער צארישער רעגירונג, וואָס האָט בעפוילען דעם ניי-געבאַקענעם סאָציאַליסט, וואָס שנעלער אהיים-צושיקען. באַקונין האָט נישט געהאַט בדעה צו פאָלגען. ער איז דאַן אין רוסלאַנד אונטער די אויגען פאַר'משפט געוואָרען צום טויט און זיין פאַרמעגען איז קאָנפיסקירט געוואָרען.

באַקונין קומט צוריק קיין פּאַריז, פון וואַנען ער הויבט אָהן אַנ'ענערגישען קאַמף קעגען דער צארישער רעגירונג, פאַר וואָס ער ווערט פאַרטריבען פון פראַנקרייך. ער נעהמט דאַן וואַנדערן איבער אייראָפּע, האַלטענדיג פייערדיגע רעדעס אין פּראַג, דרעזדען און בערלין. דער רעזולטאַט איז, אז אויף זיין קאָפּ זאַמלען זיך אָהן עטליכע טויט-אורטיילען. ער ווערט פאַר'משפט אין רוסלאַנד, עסטרייך און זאַקסען. ענדליך ווערט ער אין רוסלאַנד אַרעסטירט און — נאָך דער בעגנעדיגונג — ווערט ער פאַרשיקט אין סיביר אין יאָהר 1857 פון דאָרט אַנטלויפט ער אָבער איבער יאַפּאַן קיין אַמעריקאַ, ענגלאַנד און שווייץ, פיהרענדיג אומער-מיד סאָציאַליסטישע פּראָפּאַגאַנדע. אין יאָהר 1870 בשעת דער קאָמונע קומט איהם צו צום קאָמפּלעט נאָך אַ טויט-אורטייל אין פראַנקרייך. ער אַנטלויפט אין דער שווייץ, וואו ער לעבט עטליכע יאָהר ביז ער שטאַרבט פון אַ קראַנקהייט מיט אַ נאַטירליכען טויט.

צו דער גרויסער פערפלייצונג אין מאַנדזשוריע

א גאַס אין כאַרבין

דאָסטאָיעווסקי

פיאָדאָר דאָסטאָיעווסקי איז געווען איינער פון די גרעסטע רוסישע שרייבער. זיינע ווערק האָבען אַרויסגערופען אַנ'אָפּקלאַנג אין דער גאַנצער וועלט און אויף זיי האָט זיך ערצויגען אַ גאַנצער דור. אין דער יוגענד, ביז 1810 איז ער געווען אַ ניהיליסט און האָט געפיהרט אַ לעבהאַפטע אַגיטאַציע צווישען אַרבייטער און פויערים. דאַן איז ער אַרעסטירט געוואָרען און איז פער'משפט געוואָרען צום טויט. ער האָט געזאָלט דערשאָסען ווערען, אָבער דער אורטייל איז איהם אין דער לעצטער מינוט, שטעהענדיג לעבען סלופּ אַ געבונדענער, פערביטען געוואָרען אויף קאַטאָרגע. אין סיביר ענדערט זיך דאָסטאָיעווסקי גייסט צום דערקענען. פון אַנ'איבערצייגטען אינטערנאַציאָנאַליסט ווערט ער אַ הייסער פּאַטריאָט. אַ דאַנק דעם ווערט ער בעגנעדיגט און בעקומט נאָך פון דער רעגירונג אַ גרויסע געלד-שטיצע. דאָסטאָיעווסקי האָט זיך וואָס אַמאָל דערווייטערט פון עשפאָט. ווען ער איז אין יאָהר 1881 געשטאָרבען, איז זיין לויה איינגעאָרדענט געוואָרען דורך דער רעגירונג מיט אַנ'אויסערגעוועהנליכען פּאַראַד.

רויטער

און דאָ האָבען מיר אַ צווייטען שרייבער, אַ דייטש, וואָס זיין לעבענסגעשיכטע לייענט זיך ווי אַ שפּאַנענדער ראָמאַן. דאָס איז פריץ רויטער. אין די יונגע יאָהרען האָט ער זיך מיט דער גאַנצער קראַפט פון זיין ווילדער נאַטור אריינגעוואָרפען אין דער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג. צו 23 יאָהר ווערט ער פער'משפט צום טויט פאַר לאַנד-פערראַט. פון טויט ראַטעוועט איהם נאָר זיין יונגער עלטער. די טויט-שטראָף ווערט פערביטען אויף 30 יאָהר פעסטונג. נאָך עטליכע יאָהר ווערט ער בעפרייט. ער הויבט אָהן פיהרען אַ ווילד לעבען פון אַ בראָדיאַגאַ. ער פאַלט אריין אין שכרות און וואָלט זיכער אומגעקומען, ווען נישט די פערזאָן פון לואיזע קונצע, וואָס האָט איהם אַרויסגעשלעפּט פון דער בלאָטע און מיט איהם חתונה געהאַט. רויטער פּרובירט זיינע פעהיגקייטען אויפ'ן ליטעראַרישען געביט און ער ווערט בעריהמט אלס אַ וואונדערבאַרער דערצעהלער.

אנדראשי

דער גראַף יוליוס אַנדראַשי איז איינע פון די ליכטיגסטע פערזענליכקייטען אין דער געשיכטע פון אונגאַרן. ער האָט געקעמפט דערפאַר, אַז אין זיין לאַנד זאָל הערשען אַ ליבעראַלער רעזשים. אין יאָר 1850, נאָכדעם ווי די אומאָבהענגיקייטס-בעוועגונג ווערט דערשטיקט דורך די עסטרייכער, ווערט אַנדראַשי פער'משפט צום טויט. איהם געלונגט אָבער צו אַנטלויפען פון טורמע און ער פאָהרט אוועק קיין פראַנקרייך. ער לעבט אין גלות ביז'ן יאָהר 1857. ווען ער קומט צוריק קיין אונגאַרן און ווערט אויסגעוועהלט אלס דעפּוטאַט אין פּאַרלאַמענט, וואו ער הויבט אָן קעמפען מיט לעגאַלע מיטלען פאַר דער אויטאָנאָמיע פון אונגאַרן. נאָך דער מפּלה אין יאָהר 1866 איז די עסטרייכישע רעגירונג געווען געצוואונגען צו גיין אויפ'ן וועג פון ליבעראַליזם. עס הויבט זיך אָהן די גלענצענדע פּאָליטישע קאַריערע פון גראַף אַנדראַשי: ער ווערט פּרעמיער-מיניסטער און שפּילט אַ גרויסע ראָלע אין אינטערנאַציאָנאַלען פּאָליטישען לעבען.

מאַריאַנע מייער — געטהע'ס א יודישע פריינדין

ס'איז בעקאַנט, אַז אין געטהע'ס לעבען האָבען, פון תמיד אָן — פון זיינע ערשטע קינדער-יאָהרען אָנגעהויבען, ביז צו זיין טיפען עלטער — פרויען געשפּילט אַ גאָר גרויסע ראָל. אָבער אויך יודישע פרויען האָבען נישט געהאַט קיין קלענערע ראָל אין זיין לעבען און שאַפען.

ס'קלינגט אפילו פּאַראַדאָקסאַל, ס'איז אָבער פאָרט אַ היסטאָרישער פאַקט, אַז געטהע, וועלכער ווערט בעטראַכט אלס דער גרעסטער דייטשער דיכטער, האָט געפונען זיינע ערשטע פערעהרער און אויסטייטשער דווקא אין די בערלינער יודישע סאַלאָנען. נישט איינמאָל האָט מען איהם מיט שטילשווייגען און ביטול אין גאָר חשוב'ע און הויכע קרייזען (פרידריך דער גרויסער, די בערלינער אַקאַדעמיע וכ') אָפּגעשאַצט. אַזוי אַרום זענען די יודישע פרויען געוואָרען די ערשטע, וועלכע האָבען ערשט געטהע'ס גאונות ענטדעקט. געטהע איז געבליבען זייער לעהרער און פריינד, זייער העכערער פיהרער און בעגלייטער אויף אַלע זייערע דרכים.

פון אַלע יודישע פרויען, מיט וועלכע געטהע האָט זיך במשך פון זיין גאַנץ לעבען בעגעגענט, האָט ער אַ גאָר איבערגעגעבענע פריינדין און פערעהרערין געפונען אין דער בילד-שעהנער מאַריאַנע מייער, אַ טאָכטער פון אַ בערלינער יודישען באַנקיר, מיט וועלכע ער האָט זיך אין יאָהר 1795 אין קאַרלסבאַד בעקענט.

מאַריאַנע מייער איז געווען אַ קלאַסישע שעהנהייט. צו איהרע פיס זענען געלעגען די גרעסטע דייטשע גאוני הדור (שילער, געטהע, א.א.) די בעדייטענדסטע מאָלער פון יענער צייט פלעגען זיך בעמיהען צו האָבען די גרויסע זכיה און דעם כבוד זי זאָל איינעם פון זיי פּאָזירען צו אַ בילד.

מאַריאַנע האָט געהאַט חתונה געהאַט מיט דעם דייטשען פירשט היינריך דעם 16-טען פון גרויס-פּלויען, וועלכער האָט אָבער אָבגעשטאַמט פון אַנ'אַלטער, הויך-פערצווייגטער אַדעל-פאַמיליע. נאָך זיין פטירה האָט זי בעקומען דעם נאָמען פרוי פון אייבענבערג.

מאַריאַנע'ס יונגערע שוועסטער, שרה, האָט נאָך ביי 15 יאָהר חתונה געהאַט מיט דעם יודישען סוחר ליפּמאַן וואָלף, וועלכער איז אָבער נאָך עטליכע יאָהר שוין געשטאָרבען און זי האָט צום צווייטען מאָהל (1797) חתונה געהאַט מיט אַ פּרייסישען אָפיצער, אַ געוויסען באַראָן פון גראָטהוס.

ביידע שוועסטער האָבען זיך נישט נאָר אויסגעצייכענט מיט קערפּערליכע מעלות, נאָר אויך מיט אַ גוטען חוש און פערשטענדניס פאַר ליטעראַטור און קונסט.

מיט דעם גרויסען דייטשען דיכטער געטהע האָבען זיך מאַריאַנע און שרה מייער בעקענט גע-[illegible] 1796 אין קאַרלסבאַד.

שרה מייער האָט געטהע'ן נישט אַנדערש גערופען, ווי נאָר „מיין געליבטער געטהע" און אין אַ בריף צו געטהע'ן-קאָרעספּאָנדירט האָבען ביידע שוועסטער מיט איהם — שרייבט זי צום דיכטער: „דאָס טיפע און לעבעדיגע געפיהל פאַר אמת און רעכט, וואָס גיט אייערע שריפטען דעם שטעמפּעל פונ'ם געטליכען מין מענשען, דאָס פיהלט ניכער בעסער, ווי אייער פריינדין, וועלכער האָט אייך אַזוי ליב".

אַ גרעסערע השפּעה אויף געטהע'ן גופא האָט אָבער געהאַט מאַריאַנע. זי איז אויך, ווי געטהע האָט זיך אַמאָל אַליין מודה געווען, געוואָרען זיין אמת'ע פריינדין, וועלכער ער האָט נישט איין סוד פון זיין לעבען און שאַפען פערטרויט. זי איז אויך געווען דער פּראָטאָטיפּ צו אָטיליען, דער העלדין פון זיין בעקאַנטען ראָמאַן „די וואהלפערוואַנדשאַפטען". איהר אויך האָט ער געשיקט דעם מאַנוסקריפּט פונ'ם ראָמאַן, מיט דער בקשה, זי זאָל זיין ווערק אַלס ערשטע לייענערין, בעאורטיילען.

אין קאַרלסבאַד, ווי ס'דאַכט זיך, איז געטהע געווען אַ טאָג-טעגליכער בעגלייטער פון דער שעהנער פרוי אויף אַלע איהרע שפּאַציר-גענג. איהר שטאַרקער טעמפּעראַמענט, איהר ראַפינירטער גייסט און איהרע גייסטרייכע איינפאַלען האָבען געהאַט אויף איהם אַ גאָר גרויסע אָנציהונגס-קראַפט. צו שיללער'ן האָט ער אַזוי וועגען איהר געשריבען: „די געזעלשאַפט איז דאָ (אין קאַרלסבאַד) גוט און צאָהלרייך. אויף יעדען פאַל האָב איך אָבגעקויפט אַ קליינעם ראָמאַן, אַז ס'איז פאַר מיר גענוג איך זאָל יעדען טאָג אַ זייגער פינף פאַרטאָג פונ'ם בעט שוין אויפשטעהן".

מאַריאַנע איז אויך געווען די, וועלכע האָט געטהע'ן אויפמערקזאַם געמאַכט אויף דער שעהנער עסטרייכישער קייזערין לודאָווינאַ, די פרוי פונ'ם קייזער פראַנץ, וועלכע האָט אויך גראַד דעמאָלס געזוכט אַ רפואה אין די קאַרלסבאַדער בעדער. דער קייזערין האָט געטהע געווידמעט אַ הולדיגונגס געדיכט, בעת ער האָט זיך מיט איהר אין יאָהר 1810 אַ צווייט מאָהל געטראָפען אין קאַרלסבאַד.

נאָך מיט אַ צוויי יאָהר פריהער (1808) האָבען זיך געטהע און מאַריאַנע ווידער אַמאָל בעגעגענט אין קאַרלסבאַד. בעת די בשותפות'דיגע שפּאַציר-גענג האָט מאַריאַנע דעם דיכטער אַ סך געהאַט צו דערצעהלען פון איהרע אַן איטאַליענישער נסיעה און פון איהרע קונסט-זאַמלונגען. געטהע האָט דעם אורטייל פון זיין יודישער פריינדין, וועלכע איז שוין דעמאָלס געווען אַנ'אַלמנה, אַזוי הויך געשעצט, אַז ער האָט איהר פאָרגעלעזען זיינע נייעסטע שאַפונגען, („פּאַנדאָראַ", „די נייע מעלוזינאַ", „די פּילגערנדע טערין" א.א.)

נאָכ'ן טויט פון איהר מאַן, האָט מאַריאַנע זיך אַרויסגעצויגען פון דייטשלאַנד קיין ווין, וואו זי האָט נאָכ'ן משל פון דער בעקאַנטער רחל לעווין, געגרינדעט אַ סאַלאָן, וועלכער איז געוואָרען צו אַ גייסטיגען זאַמעל-אָרט פון דער וויענער געטהע-געמיינדע, פון וואַנען מען האָט פערשפּרייט דעם געטהע-קולט.

זינט דער צייט (1812 האָט זי זיך איבערגעצויגען קיין ווין), האָט זיך מאַריאַנע מיט געטהע'ן קיינמאָל מעהר פערזענליך נישט צוזאַמענגעטראָפען, אָבער אין לאַנגע און אויספיהרליכע בריף האָט זי אַלץ נאָך געטה'ן אינפאָרמירט איבער אַלע געזעלשאַפטליכע, ליטעראַרישע און קינסטלערישע ענינים פון דער עסטרייכישער מעטראָפּאָליע.

אריה שטרייט.

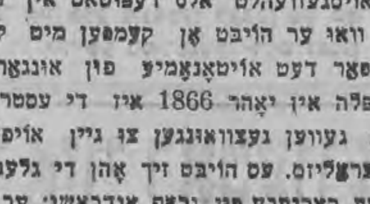

היינט — רעוואָלוציאָנס-פּרעמיערע!
גרויסער סראַטישער זיטען-פילם
פון לעבען פון די מאָדערנע חתונות,
אונטערן נאָמען:
„פּרעמדע איז דערלויבט צו קושען"
ווען? וואו? און ווי אַזוי? ענטפער וועט ערטיילען די פּאָפּולערסטע „גרושה" און העלדין פון פילם „פרייע נשמות"
Norma Shearer
אין דער גענויער-שפּיל פון
Robert Montgomery,
Neil Hamilton
אָנהויב פון 1-טען סעאַנס 2.30 נאָכמ., לעצטער 10.15 אָווענד.
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט און געקיהלט.

לאַמפּען
אין אַ גרויסען אויסוואַהל
מאָדערנסטע סטיל - אַרטען
צו רעדוצירטע פּרייזען
רעקאָמענדירט די ערשטע
לאַמפּען-פאַבריק
SZ. P. SZMALEWICZ
Południowa 8, telefon 164-39
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אָנגעגעבענע צייכנונגען.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מאָנטאג
י״ג
15
מנחם אב תרצ״ב

אויגוסט
זון-אויפגאַנג 4.15
זון-אונטערגאַנג 7.05

ווילדע כוליגאנישע סצענעס
אויף דער פליאזשע אויף פאלעשיע
באנדע יונגע שקצים שיטן זאמד אין די אויגן און ווארפן אריין יוד. יונגעלייט אין וואסער אריין
צו דער אויפמערקזאמקייט פון דער זיכערקייטס-מאכט

די לאָדזער בעפעלקערונג שטיקט זיך אין די וואוינונגען. די היצען זענען גרויסע. יעדער זוכט אַ שאָטען. אַ ביסעל גרינס. דער עולם לאָזט זיך דעריבער אין די פרייע שעהן וואו סלאָזט זיך אין אַ גאָרטען, אין פארק, אויף אַ פליאַזשע א. ד. גל.

דערהויפט האט די פליאַזשע אויף פאלעשע גרויס ערפאָלג. יעדען שבת און זונטאָג איז די פליאַזשע אין דעם קאָנסטאנטינער וואלד איבערפולט. ס'קומען פון דער שטאָט גאנצע משפחות, מ'נעמט מיט עסען און טרינקען, און מ'פערברענגט ביז'ן אָוונד.

אויך די יוגענד פערברענגט אויף דער פליאַזשע. באָדען זיך אין טייך און פערברענגען די פרייע שעהן.

ביז איצט האט מען נישט געהערט פון קיין שום אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען. נעכטען, זונטאָג, בעת אויף דער פליאַזשע האָבען זיך געפונען אַ גרויסע צאָהל יודישע יונגעלייט און מעדלעך, האט זיך אָרגאניזירט אַ חברה פון אַנ'ערך הונדערט קריסטליכע יונגעלייט, וועלכע האָבען זיך געלאָזט מיט אַ „הורא נא זשידא" און גענומען זיך צום „ענטיודישען" די פליאַזשע. אונטער דער קאָמאַנדע פון אייגעם אַנ'אָנפיהרער, האָבען זיי גענומען טעראָריזירען די יודען. געשיט זאמד אין די אויגען, געלאָזט זיך מיט אַ געלאָפ און געטרעטען אויף די, וואָס זענען געלעגען אויף דער פליאַזשע.

די באָנדע האט זיך דאן מיט אַ הורא אַ לאָז געטון צום וואַסער. דאָ איז געווען אַ געיעג אויף יודישע יונגעלייט. וואו זיי האָבען בעמערקט אַ יודיש פנים, האָבען זיי איהם אונטער אַ הורא געשלעפט ביי די הענד און די פיס און אַריינגעשליידערט אין וואַסער.

די יודען, וואָס האָבען זיך גראָד געפונען אויף דער פליאַזשע, אין וואלד און ביים וואַסער, זענען אין איילעניש ענטלאָפען.

דאָס כאַראַקטעריסטישע דערביי איז, וואָס די אַנוועזענדע עלטערע קריסטען, וואָס האָבען צוגעזעהן די ווילדע סצענע, האָבען זיך גלייכגילטיג צוגעקוקט צו דעם דאָזיגען „פרעהליכען ספּעקטאַקעל" נישט רעאַגירענדיג מיט איין וואָרט.

ס'וואָלט כדאי געווען אז די זיכערקייטס-מאַכט זאָל זיך פעראינטערעסירען מיט דעם ענין און אויף די שבתים און זונטאָג'ן פערשטאַרקען די פּאָליציי-שמירה אויף דער פליאַזשע און אין וואלד אויף פאָליעשע.

מיסגעברויכט מיט דער מאכט
ארום דעם סענסאציאנעלען ארעסט פון בעקאנטען לאדזער אדוואקאט מארק ליפשיץ

אין שייכות מיט'ן אַרעסט פונ'ם בעקאַנטען לאָדזער אַדוואָקאַט מאַרק ליפשיץ, וועלכער האט אין משך פון 4 יאָהר דערפיהלט די פונקציעס אין דער באַנקראָטירטער זגערזשער פירמע „א.ג. באַרסט", דערוו'סט מען זיך אַ גאַנצע רייהע פרטים.

א. ו. זוי, אַז דעם 22 פ. ח. איז איינגעפלאָסען אַנ'אָנקלאַגע אין געריכט פון דער פירמע „איגביס", וועלכערס אַ סומע פון 30 טויזענד זל. האט פיגורירט אין דער באַנקראָט-מאַסע פון „א. ג. באַרסט". פאַר דער צייט איז די סומע... געוואָרען גרעסער מיט 10,579 זל. דערפאַר, ווייל די פירמע האט געליפערט אין די וואוינונגען פון די אַרבייטער און פון די צייטווייליגע סינדיקען.

חוץ מזה האט די פירמע אין דער אָנקלאַגע שאַרף קריטיקירט די ווירטשאַפט, וואָס איז געפיהרט געוואָרען דורך די סינדיקען (די אַדוואָקאַטען מאַרק ליפשיץ און פראַנצישעק שווינדלער). די פירמע האט אָנגעוויזען, אַז זיי האָבען בכיוון פערקויפט שמעלץ און פערשידענע פאַבריקסבעגענשטאַנדען צו זעהר ניטריגע פרייזען, ווי אויך אויף דעם פאַקט, אַז די פאַבריק איז דורך די סינדיקעס נישט אַסעקורירט געוואָרען.

גלייך דערנאָך האט דער האַנדעלס-ריכטער אַל. היימאַן מיטגעטיילט דעם געריכט, דאָס ער האט קאָנסטאַטירט אַ רייהע פאַלשקייטען אין דער האַנדלונג פון די צייטווייליגע סינדיקען, און קודם כל האט דער ריכטער-קאָמיסאַר אונטערגעשטראָכען דעם פאַקט, וואָס נישט-אַכטענדיג אויפ'ן פלאַן צו פערדינגען די פאַבריק, האָבען זיך די סינדיקען בעמיהט נישט צוצולאָזען אַ רייהע רעפלעקטאַנטען, און אַז דער ברודער ליפשיצ'ס, הענריק, האט ביי יאַקאָבסען און ראָזענבלום, וועלכע האָבען די פאַבריק געדונגען, גענומען אַ חודש'ליכע פענסיע פון 2 טויזענד זלאָטעס.

בעהמענדיג אין בעטראַכט די דאָזיגע אָנקלאַגעס און אַ גאַנצע רייהע אַנדערע, ווי אויך אין שייכות דערמיט, וואָס דער צווייטער סינדיק, אַדוו. שווינדלער האט זיך געווענדעט מיט אַ ביטע צו בעפרייען איהם פון צו זיין צייטווייליגער סינדיק — האט דאָס געריכט אַרויסגעטראָגען אַ דעציזיע צו ענטזעצען די סינדיקען, און אַנשטאָט די ביידע איז נאָמינירט געוואָרען דער אַדוו. פעליקס.

נאָך דעם בעשלוס פון האַנדעלס-געריכט איז געשעהן אַנ'אויסטערלישע זאַך: אַדוו. ליפשיץ האט זיך נעמליך געקליבען איבערצוגעבען דעם אַדוו. פעליקס זיינע פונקציעס, מאָטיווירענדיג עס דערמיט, וואָס לויט זיין מיינונג איז די דעציזיע פון געריכט נישט קיין ריכטיגע, און אַז געגען איהר וועט ער אַריינטראָגען אַנ'אָנקלאַגע אין אַפּעלאַציע-געריכט אין וואַרשאַ.

פידוע איז אַדוו. ליפשיץ אַרעסטירט געוואָרען צוזאַמען מיט זיינע 2 ברידער הענעך און משה ליפשיץ און מיט עדוואַרד הישלערן.

מיט דער אַפּע"ע טומעלט זיך איצט אין דער גאַנצער שטאָט.

אין אַדוואָקאַטען-קרייזען מיינט מען, אַז אויב זייער שולד וועט דערוויזען ווערען, דראָהט זיי אַ אַ שטראָף פאַר מיסברויכען מיט דער מאַכט, און דאַן וועלען זיי מוזען זיצען עטליכע יאָהר.

אלע יודען קומען מיטוואָך, דעם 17-טן ד.ח. 8.30 אָוונט אין „העלענאָוו" הערען דעם וועלט-בעריהמטען אָבערקאַנטאָר, דעם קעניג פון די חזנים

ה' גרשון סיראטא,

וועלכער וועט אויספיהרען די נייעסטע קאָמפּאָזיציעס
אלע פלעצער זענען צו 1.04 זל.

יודישע נויט און ארימקייט
אין די שטעטלעך פון דער לאדזער סביבה
נעכטיגע ראיאן-קאנפערענץ פון די גמילות-חסדים-קאסעס אין לאדזער וואיעוואדזטווע

(—) נעכטען איז אין רעטונגס-קאָמיטעט פאָרגעקומען די יעהרליכע ראַיאָן-קאָנפערענץ פון די גמלת-חסדים-קאַסעס פון דער לאָדזער וואיעוואודזטווע.

די קאָנפערענץ, צו וועלכער ס'זענען געקומען דעלעגאַטען פון 37 שטעט, ווערט געעפענט פון דזשאָינט-דירעקטאָר ה' גוטערמאַן, אין קורצע ווערטער, ערקלעהרט ה' גוטערמאַן, אַז די טאָג-אָרדנונג פון דער קאָנפערענץ נעמט אַרום די פונקטען: בעריכטען פון די בעזונדערע שטעט, פערלעגענע חובות, אָרגאַניזאציע און פראָפּאַגאַנדע.

אין פרעזידיום ווערען נעוועהלט: ק. לעווענטאַן — פאָרזיצער. ביישיצענדע: דיר. גוטערמאַן (וואַרשאַ), ביין, גזשיבאָווסקי (קאַליש) מ. בערגער (ראַדאָמסק) אַראָנאָוויטש (אָזאָרקאָוו).

אויף דער קאָנפערענץ איז געקומען צום אויסדרוק די נויט און די אָרימקייט אין די יודישע שטעטלעך אין דער לאָדזער סביבה. אַלע דעלעגאַטען שילדערען די גרוילענדע נויט ביי די יודען אין זייערע שטעטלעך. שעהנע, אָנגעזעהענע בעלי-הבתים, וואָס האָבען מיט אַ יאָהר, צוויי צוריק נאָך געשטיצט די ג"ח-קאַסעס, קלאַפּען איצט אָן די טירען, און בעטען אַליין אַ גמילת-חסד. אַלע הכנסה-קוואַלען, האָבען זיך אויסגעלאָזט. די נויט איז גרויס, און קיין הילף איז נישטאָ פון וואו צו דערוואַרטען.

אַז דערצעהלט דער בזשעזשינער דעלעגאַט, אַז די לאַגע ביי די בזשעזשינער יודען איז אַ שרעקליכע: די ניי-מאַשינען שטעהען, קיין אַרבייט איז נישטאָ, און די „גליקליכע" שניידער'ס, וואָס בעקומען שוין יאָ אַ ביסעל אַרבייט, נעהמען פאַר 33 גראָשען אַ פאָר הויזען, אין דער צייט, וואָס מיט אַ יאָהר צוריק, האָבען זיי גענומען 85 גר. די זעלבע קלאָג-לידער, הערט מען פון אַלע אַנדערע דעלעגאַטען.

דער רוב דעלעגאַטען, בעקלאָגען זיך אויף די קהלות און מאַגיסטראַטען, וועלכע האָבען די לעצטע צייט אַרומגעשניטען די סובסידיעס פאַר די גמלת-חסדים-קאַסעס ביז אַ מיניִמום. די דעבאַטען זענען געווען איין קייט פון נויט, הונגער און פערצווייפלונג.

דערהויפט האָבען זיך די דעבאַטען געדרעהט אַרום דער פראַגע וועגען פערלעגענע חובות. דיר. גוטערמאַן האט פאָרגעוואָרפען די דעלעגאַטען, אַז זיי האָמעווען די אַרבייט, צוליב דעם. וואָס די פערלעגענע חובות ווערען נישט צוריקגעצאָהלט דעם דזשאָינט.

די דעלעגאַטען האָבען געענטפערט, אַז די שולד איז נישט פון די פערוואַלטונגען פון די קאַסעס, נאָר דאָס איז אַ פועל-יוצא פון דער ביטערער צייט. מ'קען נישט און מ'טאָר נישט ביי דעם איצטיגען קריזיס, מאַכען עקזעקוציעס, און די חובות אויפצומאָהנען מיט קאָמאָרניקעס — מיר זענען געקומען — זאָגט דער בזשעזשינער דעלעגאַט מיט אַ ביטערע חולאת, און מ'ר ווילען צוריקפאָהרען אהיים מיט אַ רפואה, און די רפואה ווילען מיר בעקומען פון די דזשאָינט-פאַרשטעהער.

דער דעלעגאַט פון טורעק גיט איבער דעם דירעקטאָר גוטערמאַן אַנ'אַדרעס פון דער טורקער קאַסע אַלס צייכען פון דאַנקבאַרקייט פאַר זיין טעטיגקייט לטובת די ג"ח קאַסעס אין פוילען.

פאַר'ן צוטרעטען צו די ווייטערדיגע פונקטען פון דער טאָג-אָרדנונג, מעלדעט ה' גוטערמאַן, אַז צוליב אַ פערזעהען, איז פערגעסען געוואָרען דאָס בעעהרען דעם פערשטאָרבענעם עהרען-פרעזעס באָריס עטינגאָן. די דעלעגאַטען שטעהען אַלע אויף פון די ערטער.

אַלס ענטפער אויף דער פראַגע פון איינעם פון די אַנוועזענדע: וועלכע קאַסע הייסט אַ גוטע און וועלכע ווערט בעצייכענט אַלס שלעכטע! צי איז די קאַסע אַ גוטע, וועלכע צאָהלט דעם דזשאָינט, און די קאַסע וואָס צאָהלט נישט דעם דזשאָינט, ווערט בעצייכענט אַלס שלעכטע, האט דער פאָרזיצער ה' לעווענטאַן גענומען אַ וואָרט צו ערקלערונג:

— דער דזשאָינט פיהרט ביים היינטיגען טאָג אָן מיט 650 קאַסעס מיט וועלכע ס'בענוצען זיך 120 טויזענד יודען, אַגיטירען פאַר נישט צוריקצאָהלען דעם דזשאָינט די הלוואות, הייסט אומוואָרפען די פערצווייגטע אַקציע, וואָס איז ביים היינטיגען טאָג אַ גרויסער מאָראַלישער פאַקטאָר אין יודישען לעבען. אַגיטירען נישט צוריקצאָהלען די חובות דעם דזשאָינט, הייסט אַגיטירען דעמאָראַליזאַציע.

ה' ל. טראָגט דערום אריין אַ דרינגענדען פאָרשלאָג, אַז די קאַסעס וואָס צאָהלען נישט צוריק דעם דזשאָינט די הלוואות, זאָלען ליקווידירט ווערען.

דער פאָרשלאָג ווערט פון די פערזאַמעלטע איינשטימיג אָנגענומען.

די רעזאָלוציעס — מאָרגען.

טאג-נאטיצן
פלאג פון עקסמיסיעס

וואָס וועט זיין ווייטער?

אַזאַ פראַגע שטעלט זיך ווען טאָג-טעגליך הערט מען בסדר די אָפטע געוויינען און יאָמערייען איבער עקסמיסיעס, וועלכע זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען דאָ אָדער דאָרט, איבער דעם, אָדער יענעם אָרימאַן!

די עקסמיסיע-פראַגע ביי אונז איז די גרעסטע נאָך-מלחמה'דיגע פלאָג. נישט פאַר דער מלחמה און נישט בעת דער מלחמה האט מען וועגען דעם נישט געוואוסט, ערשט איצט ווען דער קריזיס האט זיך אַריינגעפרעסען אין די ביינער פון יעדען ווען מ'האט זיך צוערשט אָפּגעשפאָרט פון יעדען לוקסוס, דאַן שוין פון עסען, דאַן שוין פון שול-געלד פאַר קינדער און דאַן איז ערשט געקומען דער גרעסטער גרויל — מ'האט נישט געהאַט צו צאָהלען קיין דירה-געלד.

עקזיסטירט נאָך ביז היינט, דער לאָקאַטאָרען-שוץ, וועלכער איז אָבער אַ קנאַפּע טרייסט אין וואויל-טאָט פאַר די, וועלכע האָבען קיין דירה-געלד נישט צו בעצאָהלען. פאַר זיי איז דער לאָקאַטאָרען-שוץ קיין שום הנחה נישט אויסער פאַר די וועלכע דער אויבערשטער האט געהאָלפען און זיי זענען אַרבייטסלאָז קען מען זיי דערווייל פון די דירות נישט אַרויסוואַרפען, אָבער די דאָזיגע אַרבייטסלאָזיגקייט דאַרף בעוויזען ווערען מיט אַלע נויטיגע פאַפּירען און דאָקומענטען, ס'קומט דעריבער אויס, אַז די עקסמיסיע-פראַגע איז געוואָרען כמעט אַ ריין יודישע פראַגע, דאָס אין דערפאַר ווייל דער רוב יודישע אַרבייטער, אַרבייטען אין קליינע וואַרשטאַטען, וועלכע גיבען נישט די נויטיגע פאַפּירען און דאָקומענטען אויף אַנערקענט צו ווערען אַלס אַרבייטסלאָזע, ווייל דאָס רוב פעראָרימטע זענען יודישע קליינהענדלער, לופט-מענשען, בעלי-מלאכות א.א.וו. וועלכע קענען זיך נישט בעווייזען מיט קיין שום דאָקומענטען, כדי אויך אוי זיי זאָל חל זיין דאָס געזעץ וועגען נישט-אויספיהרען די עקסמיסיעס, און דעריבער הערען מיר טאָג-אויס וועגען אויסגעפיהרטע עקסמיסיעס איבער די אָרימסטע און אומגליקליכסטע יודישע פאַמיליעס.

דערביי מוז מען נאָך אַ זאַך געדענקען. פאַר דעם אויספיהרען די עקסמיסיעס וואָלט נאָך אַזאַ פאַמיליע געקענט דאָ, אָדער דאָרט בעקומען אַנאַנדער דאַך איבער'ן קאָפּ, אַנ'אַנדער דירה, אָבער ווען די עקסמיסיע איז שוין אויסגעפיהרט און ס'ווערט אָפּגעגעבען דעם דאָזיגען מענשען צונויפגעשטעלט אַביסעל געלד, וועט ער שוין קיין אַנדער דירה נישט בעקומען, ווייל קיין שום ווירט וועט איהם קיין צימער נישט פערדונגען.

צו וואָס קען דאָס דערפיהרען, אויב ס'וועט ווייטער אַזוי זיין? וואָלט דען נישט כדאי געווען, אַז ס'זאָל זיך אין לאָדז שאַפען עפּיס אַנ'אינסטיטוציע זאָל אויסגעטיילט ווערען אַ קערפערשאַפט וואָס זאָל זיך פערנעהמען מיט דעם דאָזיגען ענין. ס'וואָלט כדאַי געווען, אַז אַזאַ יודישע אינסטיטוציע זאָל רעגיסטרירען די אַלע, וואָס דראָהט עקסמיסיעס, בעמיהען זיך מיט אַלע מעגליכקייטען אַדורכצוקומען מיט די ווירטסלייט און אויך אָט וועט שוין נישט מעגליך זיין צו געבען הילף דעם אומגליקליכען.

אונז דוכט זיך, אַז אַזאַ ערנסטע אינסטיטוציע, אָנגעפיהרט דורך אָנגעזעהענע, אויפריכטיגע און ערנסטע כלל-טוער, וואָלט געקענט ברענגען דערצו, אַז ס'וואָלטען אויסגעמיטען געוואָרען זעהר פיל עקסמיסיעס און צוזאַמען דערמיט, זעהר פיל צער, קראַנקהייטען, אומגליק און זעלבסטמאָרד.

ס'איז כדאַי, אַז אונזערע כלל-טוער זאָלען זיך פערטראַכטען דערויף און אַזאַ אינסטיטוציע, וואָס וואָלט אַגב געוואָרען זעהר פּאָפּולער, שאַפען ביי אונז אין שטאָט.

י. ד.

פאר'ן אָבפאָהרען נאָך אַמעריקא, טרעט אויף מיט אַנ'איינאיינציגען קאָנצערט מיטוואָך, ד. 17 ד.ח. אין „העלענאָוו" דער קעניג פון די חזנים

ה' גרשון סיראטא

אלע פרייזען צום פרייז 1.04 זל.

נייע פארשריפטען
וועגען אויסלענדישע פעסער

מיט'ן 10 ד. ח. איז אַריין אין קראַפט די נייע פעראָרדנונג פון אינערן-מיניסטעריום וועגען אויסלענדישע פעסער, וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אין הסכם מיט די מיניסטעריומס: פאַר אויסערן-ענינים, פאַר קריגס-ענינים און פון אַרבייטס-מיניסטעריום.

די אַלע אַדמיניסטראַטיווע פאַרשריפטען וועגען דעם זעלבען ענין האָבען פערלוירען דעם ווערט.

א יודיש מיידעל געלעבט אלס דייטשקע

קומט אין ראבינאט זיך מגייר-זיין, דערוואוסט זי זיך, אז זי איז א יודיש-קינד ווי אזוי א יוד. מוטער געפינט, אויף א סענסאַצ. אופז, איהר פערשוואונדענע טאכטער

(א העכסט-שפאנענדע פאסירונג אין א לאדזער יודישע פאמיליע)

— מיין איינציגער פערלאנג איז צו ווערען א יודיש קינד, דאס איז מיין פערלאנג, און פון דעם וועל איך נישט אפטרעטען.

אזוי טענה'ט א יונגע דייטשקע אין ראבינאט צום דיזשורירענדען רב. איך האב שוין זעהר פיל נאכגעטראכט וועגען דעם און איך קום נישט צו קיין אנדערען אויסוועג.

— אבער פארוואס, וואס איז די סיבה וואס איהר רייסט זיך אזוי צו דעם דאזיגען יודישקייט, איהר וועט דאך קיין האניג נישט לעקען. אפשר א ליבע, אפשר האט איהר זיך פערליבט אין א יודישען יונגערמאן.

— ניין, קיין שום ליבע נישט. איך קען קיי־נעם נישט און איך האב זיך אין קיינעם נישט פערליבט, און קען אייך, ווען איהר ווילט, דער־צעהלען די סיבה פארוואס ס'געהט מיר אזוי אין לעבען צו ווערען א יודישע.

אזא געשפרעך איז געפיהרט געווארען צווי־שען דעם מיידעל און דעם דיזשורירענדען רב. נאך א געוויסען אפרוה האט דאס מיידעל אנגע־הויבען צו דערצעהלען: זי איז אן'עוואנגעליקערין, געבוירען ביי עוואנגעליש-פרומע עלטערן אין נא־ווא-סאלנא היינטער לאדז. איהרע עלטערן האבען א גרויסע לאנדווירטשאפט און זי האט פון שטענ־דיג געארבייט אויפ'ן לאנד. די עלטערן האבען זי אבער נישט גוט בעהאנדעלט, קיינמאל נישט גוט. זי געדענקט נישט ווי אזוי דאס איז געווען, א קינד, אבער זייט זי איז צום שכל געקומען האט מען זי געפייניגט, פארוואס ווייסט זי אליין נישט. זי האט שטענדיג מלייסיג געארבייט, שטענ־דיג נאכגעקומען דעם ווילען פון איהרע עלטערן. אבער אלע איום האבען זי געפייניגט.

אלע ארום האבען אויף איהר געקיקט מיט א ביינ-אויג. קיין ברודער און קיין שוועסטער האט זי נישט געהאט פאר וועמען זיך צו בעקלא־גען איז נישט געווען. אזוי לאנג ווי זי איז געווען יונג און נישט זעלבסטשטענדיג האט זי נישט גע־האט קיין עצה, זי האט געמוזט ליידען און דער־שטיקען אין זיך אלע געפיהלען. אלץ ארום איז איהר געווען פרעמד. קיין שום געפיהל פאר איהר פאטער און מוטער האט זי קיינמאל נישט געהאט און ס'האט זיך קיינמאל נישט ערוועקט אין איהר קיין ליבע צו זיי.

אזוי איז זי געוואקסען ווילד, אהן בילדונג און אויך אהן ערציהונג, אפילו פרעמדע מענשען האבען אויך אויף איהר קיין רחמנות נישט געהאט.

ווען איז געווארען עלטער איז ביי איהר רייף געווארען דער געדאנק צו ענטלויפען. שפי־לערהייט אוועקצוגעבען זיך פון דערהיים און ענטלויפען, געזונד איז זי געווען גענוג, ארבייטען האט זי געקאנט, ביי איהר האט געטאטשעט דער געדאנק א לאנגע צייט, ביז זי האט איהם ענדליך פערווירקליכט.

מיט א יאהר צוריק איז זי ענטלאפען פון דערהיים, אוועק קיין לאדז, נישט איבערגעלאזען קיין אדרעס, נישט געוואלט מעהר וויסען פון דער היים. נאך א געוויסער צייט האט זי אפילו יא אהיימגעשריבען, אנגעגעבען איהר אדרעס, אבער קיינער האט איהר נישט געענטפערט, אזוי ווי די עלטערן וואלטען געווען צופרידען פון דעם, וואס זי איז ענטלאפען.

ווען זי איז געקומען קיין לאדז האט זי גלייך בעקומען ארבייט אלס דינסטמיידעל אין א יודיש-חסידיש הויז. דא האט זי ערשט אויפגעלעבט. די ארבייט וואס זי האט געהאט איז געווען א שפיל אקעגען דעם ווי זי האט געארבייט אינדערהיים. די אטמאספערע איז איהר געווארען לייכטער, זי האט זיך געפיהלט אזוי ווי ביי אייגענע. עפיס אזוי מאדנע זיס איז איהר אויסגעקומען יעדעסמאל ווען זי האט געהערט דאווענען, קידוש-מאכען, אדער אנדערע תפילות, זי האט זיך דערמיט שטארק פעראינטערעסירט און איהר איז אויסגעקומען אזוי מאדנע, ווי זי וואלט דאס אלץ שוין אמאל געזעהן, שוין געהערט, אזוי לאנג איז דאס געווען, אזוי לאנג, אז זי געדענקט שוין גארנישט.

אבער זי האט זיך אליין אויסגעלאכט פון אירע געדאנקען, אז קיינמאל איז זי ביי קיין יוד אין שטוב נישט געווען, פון קינדווייז אן זיך נישט ארויסגעריהרט פון שטוב, אלץ אין דארף.

— און וואס ווייטער איך בין געווען צווי־שען יודען — אזוי דערצעהלט ווייטער דאס מיי־דעל — אלץ מעהר איז זי צו זיי צוגעבונדען געווארען, אלץ מעהר האט זיך צו איהר אין הארצען ארייגגע'גוב'עט א בענקשאפט צו יודען און צום יודישען גלויבען, וועלכעס זי האט דער־קענט ווייענדיג ביי דער חסידישער פאמיליע.

און איצט קומט זי אין ראבינאט און ער־קלערט, אז זי וויל ווערען א יוד, קיין אנדער רעליגיע קען זי סיי-וויסיי נישט. די עלטערן האַ־בען זי קיינמאל אין קירך נישט מיטגענומען און קיינמאל נישט געלערנט בעטען צו וועלכען ס'איז בעשעפער.

אויכהערענדיג די דאזיגע געשיכטע האט מען זיך אין ראבינאט קודם-כל געהייסען ווייזען איהרע דאקומענטען, וועלכע זי האט מיטגענומען, אנטלויפענדיג פון דער היים. און דא זענען אלע איבעררא שט געווארען, ס'האט זיך ארויסגעשטעלט לויט די דאזיגע דאקומענטען, אז די דאזיגע ערנא גריינער שטאמט פון יודען. זי איז געטויפט געווא־רען און אדאפטירט געווארען דורך דער פאמיליע גריינער אין נאוואסאלנא.

פעסטגעשטעלט אזא געשיכטע האט מען דאס מיידעל אנגעהויבען פארשען, זי האט אבער פון גארנישט געוואוסט, זי האט גארנישט געדענקט.

די דאזיגע געשיכטע איז פארגעקומען אין ראבינאט מיט אנ'ערך 2 וואכען צוריק. דער רא־בינאט האט זי דעריבער געהייסען האבען געדולד און קומען נאכאמאל. זי איז ווידער אמאל געקו־מען פערגאנגענעם פרייטאג, אין דער צווישען צייט האט אבער דער ראבינאט אלץ גענוי אויס־געפארשט און ביי דער פאמיליע גריינער און נא־וואסאלנא דערגאנגען, אז עלוע איז טאקע נישט זייער טאכטער און אז זיי האבען זי בעתן אויס־ברוך פון דער מלחמה גענומען ביי היימלאזע יודען און זי אדאפטירט. איהרע אלטע דאקומענטען האַ־בען זיי איבערגעגעבען אין ראבינאט, און דא האט זיך ארויסגעשטעלט א נאך מעהר סענסאציא־נעלע געשיכטע, די מוטער פון דעם מיידעל לעבט נאך אין רוסלאנד און האט זיך עטליכע מאל גע־ווענדעט צום לאדזער ראבינאט וועגען אויסזוכען זייער טאכטער. אלע בעמיהונגען פון ראבינאט האבען אבער קיין שום רעזולטאטען נישט געגע־בען, ביז אזא צופאל האט נישט אויפגעפלאנטערט דעם קנויל.

דער ראבינאט האט שוין צוויסען געגעבען קיין רוסלאנד. דער נאמען פון דער פרוי אין רוס־לאנד, וועלכע איז אמאל געווען אנ'אנגעזעהענע בירגערין אין לאדז און בעת דער מלחמה איז זי ענטלאפען און בעת דער שיסעריי ארום לאדז, אין נאוואסאלנא איז זי געצוואונגען געווארען איבער־צולאזען איהר קינד ביי קריסטען ווערט דערווייל מעהאלטען בסוד, ביז ס'וועט קומען פון דארט אנ'ענטפער.

טעאטער „סקאלא"
15 שרודמיעסקא 15
די טעג הויבען זיך אן
די גאסטשפילען פון דער בעוואוסטער יודיש-דייטשער ארטיסטין
פון ווינער און בערלינער טעאטערן
מאנדאקארמען
צוזאמען מיט'ן קינסטלער-אנסאמבל
פון „סקאלא" = טעאטער
וואס?? ווען??
לייענט אין די ווייטערדיגע אנאנסען!

טעאטער „סקאלא"
15 שרודמיעסקא 15
קינסטלער=אנסאמבל פון ווילנער און ווארשעווער ארטיסטען,
מיט אנטייל פון ערשטקל. ארטיסטי-אנסאמבל: באסקא-פישער, שילער רבקה, ראזענ־בלום דבורה, בוזגאן חבל, בליאכער שבתי, לאנדוי שמואל, מעלניק נחום, סטרוגאטש יוסף, שריפטזעצער לייב, ביאלקאוויטש א. א.
היינט, מאנטאג, דעם 15-טן ד. ח.
לאכען איז געזונד!
דאקטוירים הייסען לאכען!
נאר 1 מאל!
פרייליכער!
הומאריסטישער!
אוונט!
מיט דער בעטייליגונג פון גאנצען אנסאמבל.
אנ'אוונט פון בלויז לאכען!
אנ'אוונט פון הומאר און וויץ!
אנ'אוונט פון אומאויפהער־ליכען פרייד!
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער „סקאלא"

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

היינט בייגאכט דיזשורירען: וו. דאנצער (זגער זשער 57), ס. טראוקאווסקי (11 ליסטאפאד 15), ס. גארפיין (פילסודסקיעגא 54), ס. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 164), ר. רעמבעלינסקי (אנ־דזשעיא 28), א. שימאנסקי (פשעגדזאלניאנא 75).

רוסישער כאר אין לאדז

אין לאדזער פילהארמאניע טרעט אויף מאר־גען, דינסטאג, דער וועלט-בעריהמטער רוסישער כאר אונטער דער לייטונג פון דירעקטאר יערושי סעמיאגאוו.

אלס סאליסט אויפ'ן קאנצערט טרעט ארויס דער וועלט-בעריהמטער ארטיסט פון דער רוסישער אפערע אין פאריז, פעדאר אנדרעיעוו, די קינסט־לער וועלען אין זייער דינסטאג'דיגען פראגראם אויספיהרען הערליכע ציגיינער-ראמאנסען, סיבירער לידער ווי אויך אין דער פוילישער שפראך די ניי מאדערנסטע שלאגער-נומערן פון די ווארשאווער רעווי-טעאטערן.

Dr. Rachela Lewi
ul. Zeromskiego 24, tel. 142-72
צוריקגעקערט
4734

(94

ר. אירזאעל

דאס בופעט-מיידעל

א סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן פון דער לאדזער ווירקליכקייט

— פריילין, האט בערגער געזאגט, איך בין נישט אהערגעקומען מאכען קיין וויצען און נישט פערדרעהען זיך מיט אייך אין חכמות. פאר מיר איז דער ענין נישט אזוי לייכט, ווי איהר בעהמט דאס אויף.

איז דעם מאמענט איז אין שענק ארייגעקומען בעריש מויז. ער איז געקומען צו מאנקען און געוואלט צוגעהן צום בופעט, אבער דא האט ער בעמערקט, אז מאנקע שמועסט מיט דעם דזשענ־טעלמען, וועלכען ער האט שוין עטליכע מאל גע־זעהען און וועלכער הייסט בערגער, פראנקענשטיינס אנ'אלטער פריינד, בעריש האט באלד פערשטאנען, אז דא שמעקט מיט אוואנטורע, וועלכע ס'איז אבער נישט געווען אויסצומיידען. בעריש איז גלייך צוגעגאנגען צום בופעט און זיך געהייסען דערלאנ־גען א גלאז ביער. מאנקען איז א ביסעל לייכטער געווארען, ווען זי האט דערזעהען בעריש'ן זי האט זיך געפיהלט זיכערער און בעסער, זי האט געוואלט געבען צו פערשטעהן בעריש'ן, אז ער זאל נישט אוועקגעהן פון בופעט, זי האט דאס אבער נישט געקענט טון, ווייל בערגער האט גע היטען יעדע בעוועגונג איהרע, יעדעס ווארט וואס זי האט אויסגערעדט.

בעריש האט אויסגעטרונקען דאס בעשטעלטע ביער, געהייסען זיך דערלאנגען נאך אייגס, און נאך א דריטעס, אבער ער איז אלץ געשטאנען און געווארט ביז ער וועט אוועקגעהן, בעריש'ן איז געווארען פיינליך די לאגע, ער איז דעריבער אוועק אין מיטען זאל, זיך אוועקגעזעצט ביי א טישעל און אבסערווירט פון דערווייטענס בערגערן מיט מאנקען ביים בופעט.

ביי בערגערן האט זיך ווידער פונאנדערגעבוג־דען די צונג.

— איך האב א געוויסען פערדאכט, נאך וואס איהר זענט געווען ביי מיר.

— פרובט נישט צו טרעפען ווייל דאס וועט זיך אייך נישטאיינגעבען, איבריגענס האב איך אייך שוין ערקלעהרט, אז איך בין נאר על-פי-טעות צו אייך אריינגעקומען, איך האב זיך ענטשולדיגט פאר אייך. און דאס האט געדארפט זיין גענוג פאר אייך, נאיצט האב איך נישט קיין צייט מעהר און איך מוז טון מיין ארבייט.

— איהר וועט גארנישט פערשפעטיגען, איך ווייס גאנץ גוט, אז אייער בעל-הבית האלט שטארק פון אייך און ער וועט אייך נישט ארויסטרייבען דערפאר, וואס איהר שטעהט און שמועסט מיט מיר, איך האב א פערדאכט, אז אייער בעזוך ביי מיר שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט דעם ענין פראנקענשטיין.

מאנקע האט זיך פלוצלונג דערפיהלט, אזוי ווי אימיצער וואלט זי אפגעגאסען מיט קאלט וואַ־סער, אזוי ווי אימיצער וואלט איהר דערלאנגט איבערן קאפ מיט א האמער.

— וואס טוט זיך דא? וואס פאר א טייר־וועל איז דער דאזיגער בערגער, וועלכער ווייסט אלצדינג נאך איידער אימיצער האט איהם דאס געזאגט.

— איך ערקלעהר אייך נאכאמאל, אז איך בין ביי אייך געווען נאר צופעליג און איהר דארפט נישט מיין וויזיט פערבונדען מיט קיין שום ספעציע־לע געשעהענישען.

— און לויט אייער אויפפיהרען זיך זעה איך גאר עפיס אנדערש, איך זעה אז אייער וויזיט איז יא פערבונדען מיט דעם ענין פראנקענשטיין, וועלכען איך האב ערשט דערמאהנט.

— איהר קענט זיך טראכטען וואס איהר ווילט, האט מאנקע געזאגט, און אין דעם מאמענט איז איהר איינגעפאלען א גאנץ אנדער געדאנק.

— איהר זענט אזא קלוגער, האט מאנקע גע־זאגט און אייך איז גארנישט איינגעפאלען וועגען וואס איך, א בופעט-מיידעל, א געוועזען גאסען-מיידעל, האט אייך געקענט בעזוכען?...

איצט איז בערגער שוין איינגאנצען געבליבען שטעהען.

— אפשר טאקע, האט ער זיך געטראכט, נאך וואס האבען די שווערסטע געדאנקען, נאך וואס זיך איינרעדען א לוגנ און לעבער פאר הער נאז, ווען דאס איז איינגאנצען נישט נויטיג, ווען דער ענין קען זיין אזוי פשוט, ווי דאס מיידעל שטעלט איהם פאר. זי האט דאך ווירקליך געקענט קומען צו איהם, ווי א מיידעל קומט צו זיינס גלייכען וועלכער איז עטליכע מאל געווען ביי איהם, גע־מאכט איהם קאמפלימענטען און נישט געזשאלעד־וועט קיין געלד, אבער דאך האט זיך איהם דער דאזיגער געדאנק נישט געליגט אויפ'ן שכל.

— ניין, האט ער געטראכט, איך האב שוין גוט אדורכשטודירט דעם כאראקטער פון דעם דאזיגען מיידעל. ניין ס'איז נישט מעגליך, אז זי זאל האבען געקומען צו איהם, ווי אנ'אויסגעלאסען מיידעל צו א בחור. און אויב יא, פארוואס האט זי זיך אזוי דערשראקען, ווען זי האט איהם דערזעהען, פארוואס האט זי נאר געקוקט אויף דער טיר אז זי זאל זיך קענען פון דארט ארויסבעקומען, ניין, ער וועט דעם קאפ זיינעם געבען, אז די סיבה פון איהר בעזוך איז געווען א גאנץ אנדערע.

— פריילין, איהר ווילט מיך אפנארען און איך וועל זיך נישט לאזען, איהר פרובט אלע קונצען, כדי פטור צו ווערען פון מיינע פראגען איך בין אבער נישט פון די, וועלכע רעזיגנירען אזוי שנעל און וועל אויך דאסמאל נישט רעזיגנירען.

בערגער האט געטרונקען זעהר פיל, אזוי אז מאנקע האט זיך אזש פאר איהם דערשראקען, ער איז אבער נישט געווארען שיכור. מיט קיין ווארט, מיט קיין איין בעוועגונג האט ער זיך נישט פער־ראטען, אז ער האט צופיל אין קאפ.

— איך וויל, אז איהר זאלט זיך מודה זיין, אז אייער וויזיט שטעהט אין צוזאמענהאנג מיט דוד פראנקענשטיין, וועלכער...

— איך ווייס נישט פון קיין שום פראנקען־שטיין, וואס ווילט איהר פון מיר האבען?

מאנקע האט מעהר נישט אויסגעהאלטען און האט געגעבען א וואונק בעריש'ן, אז ער זאל צו־געהן צום בופעט. בעריש האט זיך לאנגזאם אויפ־געשטעלט און ווי א בער האט ער זיך צוגעשלעפט צום ארט, וואו מאנקע איז געשטאנען מיט בערגערן.

(פארטזעצונג קומט).

א סוחר וואס האנדעלט מיט בעלי-מלאכות הייסט נישט קיין הורטאוניק

און דארף אויסקויפען א פאטענט 3-ער קאטעגאריע

א אינטערעסאנטען פראצעס, וואס האט א גרויסע בעדייטונג פאר סוחרים, האט לעצטענס בע-טראכט דאס ווארשאווער געריכט פאר קרימינעלע פיגאנק-עגינים. עס האט זיך געהאנדעלט וועגען פאלגענדעס: דער סוחר משה שטיינגאלד, וועלכער האט א סקלאד פון לעדער און האנדעלט מיט שוס-טערס, האט אויסגעקויפט א פאטענט 3 טע קאטע-גאריע. איינמאל איז אריינגעפאלען צו איהם א בע-אמטער פון שטייער-אמט און געטראפען דארט זיצען א פריילין ביי א האנדעלס-בוך. דער בעאמ-טער האט צוגענומען דאס בוך, וועלכעס איז גע-ווארע'ן קאנטראלירט און פעסטגעשטעלט, אז ה' שטיינגאלד האנדעלט הורטאווע און ער דארף דעריבער אויסקויפען א פאטענט פון 2-טער קא-טעגאריע.

צוליעב דעם, וואס ה' שטיינגאלד האט גע-טענה'ט, אז דאס פרל. ארבייט נישט ביי איהם און דאס האנדעלס-בוך, ביי וועלכעס זי איז געזעסען, איז גאר פון זיין שכו, ה' כליאפאוויטש, וועלכער וואוינט אין זעלבען הויז און פיהרט טאקי א הורט-האנדעל פון לעדער, און צו איהם האט כליאפא-וויטש געשיקט זיך צו דערוויסען וועגען דער קרע-דיט-פעהיגקייט פון אייניגע סוחרים, האט דער פא-טענטען-אמט אין דער ריכטונג דורכגעפיהרט א רע וויזיע, און טראץ דעם, וואס עס האבען ערקלערט די אלע סוחרים, וואס פיגורירען אין דעם בוך, אז זיי האנדלען לחלוטין נישט מיט שטיינגאלד'ן נאר מיט כליאפאוויטש'ן, איז דאך שטיינגאלד געווארען אנגעקלאגט פאר אויסקויפען א צו-קליינעם פא-טענט.

אויפ'ן פראצעס האט דער פערטיידיגער פון אנגעקלאגטען אנגעוויזען, דאס לויטן געזעץ דארף מען אויסקויפען א פאטענט 2-טע קאטעגאריע, ווי באלד מען פיהרט א הורט-האנדעל מיט סוחרים, אויב מען האנדעלט מיט קאנסומענטען—איז גענוג א פאטענט 3-טע קאטעגאריע. פון דאזיגען געזעץ איז אבער נישט קלאר, צי א שוסטער געהערט צו דער קאטעגאריע פון סוחרים, אדער ער הייסט א קאנסומענט.

דאס געריכט האט אנ'ערקענט, אז דאס גע זעץ איז אין דעם פרט נישט גענוג קלאר און האט דעם אנגעקלאגטען סוחר פרייגעשפראכען, נעהמענ-דיג אלס באזיס די לעבענס-פראקטיק, אז א שוסטער הייסט נישט קיין סוחר, נאר א בעל-מלאכה.

געדענקט! מיידט אויס א געדראנג און פערזעהט אייך בעצייטענס מיט בילעטען אויף דעם רעליגיעזען קאנצערט פון קעניג פון די חזנים

ה' גרשון סיראטא,

וועלכער קומט פאר מיטוואך, דעם 17. ד. ח. אין „העלענאוו". אלע פלעצער זענען צו 1.04 זל.

גרשון סיראטא אין „העלענאוו"

היינטיגען מיטוואך אוונט קומט פאר אין „העלענאוו" דער קאנצערט פון וועלטבעריהמטען גרשון סיראטא.

בכדי צו געבען די ברייטע מאסען די געלע-גענהייט צו הערען סיראטא'ן פאר זיין אפפאהר קיין אמעריקא, איז דער קאנצערט ארגאניזירט געווארען אויף דער פרייער לופט אין „העלענאוו".

דאס יודישע לאדז ערווארט מיט גרויס אינטערעס דעם קאנצערט.

ס'ווערט געזוכט

ס'איז אוועק פון דער היים א יונגעל פון 16 יאהר יעקב קעמפינסקי, הויכע וואוקס, ברונעט, א שניידער נאך נישט פערענדיגט די לעהר, אנגע-טון א שטרייפיגען גראנאט-אנצוג, לאקירטע לאטשען און א וועליסאפעד-היטל.

ווער ס'ווייסט עפיס וועגען איהם ווערט גע בעטען צוזוויסען געבען ביי קעמפינסקי קאלענבאך 32 אין לאדז.

די לעצטע טעג „פרנסה"

ביי די „ווילנער"

היינט מאנטאג — „פרנסה", וואס ווערט גע-שפילט בלויז נאך אייניגע טעג.

קירצליך — נייע אויפפיהרונגען.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

צוריקגעקעהרט.

נעמט אן פון 8–2 און פון 5-9 אווענד. בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

פון לאדזער האנדעלס-געריכט

דער הורט-סוחר פון קנפפ יעקב פריימאן (זאוואדזקא 10) האט דאס געריכט בשעתו פער-עפענטליכט אנ'אופארלאשט. שפעטער האט פריימאן זיך פערגליכען מיט די קרעדיטארען אויף אפצו-צאהלען 15 פראצענט פון די חובות.

דאס געריכט האט אבער געהאלטען, אז דער אפמאך קען נישט בעשטעטיגט ווערען און דער ענין דארף איבערגעהען צו דער פראקוראטור. מחמת עס זענען פערהאן סימנים פון א בייוויליגען באנקראט. פריימאן האט געגען אורטייל אפע-לירט און צום סוף אויך אפגעגעבען א קאסאציע, אבער ער האט אין אלע אינסטאנצען דעם פראצעס פערשפילט. יעצט וועט דאס לאדזער קריין-געריכט צוטרעטען אויספיהרען זיין אורטייל.

* * *

צוויי קרעדיטארען פון דער געפאלענער פירמע „דאמאנסקי און שותפים" טעכניש אינסטא-לאציע-ביורא, די ה"ה ליבקער און יוסטינסקי האבען פערקלאגט די דעציזיע פון געריכטס-אויפ-זעהער נישט אנצונעהמען זייערע חובות מיט א פריווילעגיע. דאס געריכט האט זייער אנקלאגע אפגעווארפען.

* * *

אין דעם אופאדלאשטש פון האלץ-סוחר לעאן ביעלענסקי פון 11. ליסטאפאד-גאס 111, האט דאס געריכט נאמינירט אלס סינדיק אדוו. ראפא-פארט און אין דעם אופאדלאשטש פון האלץ-סוחר וו. דאבערשטיין פון אנדזשעיא איז נאמינירט גע-ווארען אלס סינדיק אדוו. ראבינאוויטש.

יידיש טעאטער אין „פילהארמאניע"

פערבאנד-טרופע פון א. א. פ. אין פוילען. — אנפיהרונג: א. בעזמאז.

גאסטשפילען מיט דער בעריהמטער אפערעטען - שוישפילערין

מרים קאראלאווא

פרייזען פון 50 גר. ביז 160

היינט, מאנטאג, 9 אוו.-גרויסע פאפול. פארשטעלונג צו ביליגע פרייזען פון 50 גר. ביז 1.60 די זעהר אויסגעצייכנעטע פרעהליכע אפערעטע

די אונגארישע קרעטשמע

מיט מרים קאראלאווא אין דער הויפט-ראלע, מיט אנטייל פון יוגענדליכען ליבהאבער אראלף טעפנער.

אכטונג: מיר בעמערקען, אז אין דער אפערעטע ווערט דורך מאדאם קאראלאווא אויסגעפיהרט צוזאמען מיט'ן פובליקום א זעהר מעלאדיש לידעל „א שמייכעל" און דער פענאמענאלער טענצער ה' קאמבאראוו פיהרט אויס אין בעגלייטונג פון הארמאניע פערשידענע עקזאטישע טענץ.

אכטונג! ביז פרייטאג ווערט נישט געשפילט.

פרייטאג — סענסאציאנעלע פרעמיערע!

וואס ??? לעזט די ווייטערע אנאנסען! וואס ???

וואס קומט איצט אין „סקאלא"?

וועגען דער דאזיגער פראגע ווערט אפט גע-רעדט צווישען אלע ליבהאבער פון טעאטער?

— די קינסטלערישע טרופע פון „סקאלא" — וואס האט זיך אין לאדז זעהר גוט פערעקאמענדירט ביים עולם, גרייט צו א נייעם סירפריז! — דאס איז דער ענטפער אויף דער פראגע.

פון פרייטאג הויבט אן גאסטראלירען די גוט-בעקאנטע יודיש-דייטשע ארטיסטין מאני קארמען, וועלכע איז אין לאדז נישט קיין פנים חדשות; שוין מיט 7 יאהר צוריק האט זי איבערצייגט לאדז אין איהר גרויסען טאלאנט אויף דער דייטשער ביהנע.

איצט, האט מאדאם קארמען, דעם גרעסטען ערפאלג אויף דער יודישער ביהנע פון אלע שטעט און לענדער.

אייננאיינציגער הומאריסטישער אוונד אין „סקאלא"

נאכ'ן אפשפילען 2 וואכען אהן איבעררייס די שטימונגס-פיעסע ה. לייוויק'ס „קייטען" — וועט דער קינסטלער-אנסאמבל פון „סקאלא"-טע-אטער – געבען היינט מאנטאג אנ'אייננאיינציגען אוונד פאר הומאר, וויץ און געלעכטער.

יעדער אקטיאר, וועט אויף זיין שטייגער אויספעקלען זיין באגאזש פון פערשידענע נומערן, ווי סאלא'ס, דועטען, קופלעטען, סקעטשען און איינאקטערס.

היינט—גרויסע פאפולערע פאר-שטעלונג אין פילהארמאניע

היינט, מאנטאג, ווערט געגעבען אין פילהאר-מאניע מיט מרים קאראלאווא א גרויסע פאפולערע פארשטעלונג פו ביליגע פרייזען.

ס'ווערט געשפילט די זעהר אויסגענומענע קא-מישע אפערעטע „די אונגארישע קרעטשמע".

דינסטאג, מיטוואך און דאנערשטאג וועט מען נישט שפילען.

פרייטאג ווערט אויפגעפיהרט מיט פרוי קא-ראלאווא א נייע קאמישע אפערעטע.

פרטים אין די מודעות.

ראדיא-פראגראם

מאנטאג, דעם 15 אויגוסט

11 טראנסמיסיע פון טשענסטאכאָה. 12,25 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט 12,50 מוזיקאלישער פרימארגען פון לאדזער „העלענאוו". 3,25 סאליס-טען-קאנצערט. 3,40 דיאלאג. 3,58 געשפרעך פאר קינדער. 4,05 גראמאפאן-פליטען. 4,45 רעפעראט. 5 נאכמיטאג-קאנצערט. 6 רעפעראט. 6,10 לייכטע מוזיק. 7,15 פערשידענעס. 7,35 פארלעזונג 7,50 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערן, 8 אוונד-קאנצערט פון דער ווארשאווער „פילהארמאניע", 8,45 ליטע ראַרישע פערטעל שעה, 9,50 ספארט-ידיעות פון ווארשא און דער פראווינץ, 10 טאנץ-מוזיק, 10,40 קאמוניקאט פאר לופטפליה-קאמוניקאציע, 10,45 ספארט-ידיעות פון ווארשא, 10,50 טאנץ-מוזיק.

* * *

אויסלאנד

6 פראג—אוידיציע, 7,41 הילווערסעם—אפערעטע, 8 דאווענטרי—וואגנער-אוונד, 8,30 שטראסבורג—אפערעטע, 9 בריסעל—קאנצערט, 9 רוים—אפערע, 9 לאנגענבערג—סימפאנישער קאנצערט, 9,20 לאנ-דאן—קאמעדיע פון שעקספיר, 10 קאפענהאגען—סימפאנישער קאנצערט.

סך הכל 2000 אנטיפאשיסטען

((ענדע פון דער 3-טער זייט))

אבער דערמיט אליין קען מען נישט בעפרידיגען די מיליאנען, וואס פיהרען א לעבען פון נויט.

וועגען דער גרויסער ליבע פון איטאליענישען פאלק, וואס מוסאליני מיט זיין פארטיי געפינען, זאגט דער גראף ספארצא:

אין דער זעלבער ערקלערונג מוסאליניס, וואס גיט אן, אז אין גאנץ איטאליע זענען בעווען נישט מעהר ווי 2000, וואס האבען געשטימט נעגען זיין רעזשים, דערצעהלט ער ווייטער, אז די איטאליענישע מאכט האט איצט 60.000 פאליציאנ-טען, 20,000 פאליצי-קאמיסאריאטען. 30,000 פאשיסטען אין דער מוסאלינישער מיליץ, א פערטעל מיליאן פאשיסטישע מיליציאנערען, וואס קענען יעדען מאמענט מאביליזירט ווערען אין פאל פון א נויט. די דאזיגע ריזיגע פאליצי-מאכט האט צו איהר דינסט: 774 אויטאמאבילען, 290 מאטא-ציקלען, 198 מאטאציקלען, 48 מאטאר-שיפען און 12 טויזענד וועליסאפעדען.

עפעס צופיל פאליציי און מיליץ, זאגט דער גראף, פאר א לאנד, וואו די רעגירונג האט נישט מעהר ווי 2000 געגנער!

דער פאקט איז, אז זינט פאשיזם איז איינ-געפיהרט געווארען אין איטאליע, קאסט דארטען אויסהאלטען די פאליצי-מאכט זעקס מאל אזוי פיל ווי פאר דער דיקטאטור. ווען מען נעמט נאך אין בעטראכט, אז יעדער ציווילער פאשיסט איז, איי-גענטליך, א פריוואטער שפיאן, קען מען זיך משער זיין, וואס פאר א מאכט מוסאליני מוז אנ-ווענדען צו האלטען דאס איטאליענישע פאלק אונטער'ן צוואנג פון זיין דיקטאטור.

DR. MED. **J. ŁUBICZ**

כירורג-ארטאפעד

פאלודניאווא 9, טעל. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער

אייגענע פראצאוניע פון זעלבסליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: חקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענט און פיס, גארטעטען א. אז. וו.

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

פון יודישען טעאטער אין פילהארמאניע

די גאסטשפילען פון מרים קאראלאווא

דאס יודישע טעאטער אין פילהארמאניע געהט זיך אויך אויף איהרע אלטע, אויסגעטרעטענע דרכים. דארט ווערט געשפילט מעלאדראמע און אפערעטע אויפ'ן פרימיטיווען שטייגער, וואס איז אבער נאך צוגענגליך פאר'ן ברייטען עולם.

די גאסטשפילען פון מרים קאראלאווא האבען אריינגעברענגט א נייעם שטראם פון ארטיסטישען שפילען אין דער פילהארמאניע.

קאראלאווע געהערט צו די געצעהלטע, ביי אונז, אפערעטען-שוישפילערינס, וועלכע זענען בע-שאנקען מיט די נויטיגע ארטיסטישע מעלות, — זינגט אויסגעצייכענט, רעדט א געשמאקען יודיש, איהר שפראך איז קלאר און אויסדרוקספול. טאנצט פרעכטיג, פערמאגט חן און טעמפעראמענט און וואס נאך קאן מען פערלאנגען?

בלייבט איבער צו פערלאנגען רעפערטואר, צוגעפאסטען פאר איהר רעפערטואר. אויף דעם געביט בלייבט טאקי איבער נאך גענוג צו ווינשען.

אין „בעקערס טעכטערל" האט קאראלאווא, א חוץ די עטליכע לידלעך אין צווייטען אקט, מיט גארנישט זיך צו בעווייזען. די אפערעטע איז מיט גארנישט בעלאסטעט, נישט מיט אינטערעסאנטען אינהאלט און אויך נישט געזאנגליך. דאס איז שוין א ביסעל צולייכטע אפערעטע פאר אזא קראפט, ווי קאראלאווא, וועלכע האט דא נישט קיין מעג-ליכקייט צו לאזען אין קורס איהרע פעהיגקייטען.

דאס זעלבע איז מיט דער באנאלער מעלא-דראמע „אהן א מאמע".

א שטיפמאמע'ס ליידען, פון איהר שלעכ-טער שטיפמאמען איבערראשען שוין איצט נישט, אפילו אין אלטען פרימיטיווען טעאטער. הגם קאראלאווא בעווייזט זיך אין דער פיעסע אויך אלס מעלאדראמאטישע שוישפילערין, מיט א סך רוטין און סצענישע קענטעניש. דאך איז פון „אהן א מאמען" געבליבען א שוואכער איינדרוק.

אנדערש איז עס אבער מיט דער לעצטער אפערעטע „די אונגארישע קרעטשמע".

אויך דא איז אייגענטליך אומזיסט צו זוכען א פעראינטערעסירטען ספור-המעשה, דא געשעהט ווידער אמאל א מעשה מיט פערמוישטע קינדער, א פערפיהרט מיידעל דורך א פריץ, א פערליבט פארל און ווייטער גאר נישט.

זענען אבער אין דער „אונגארישער קרעטש-מע פערהאן הארציגע געזאנגען און דווקא געגעבען מיט א ברייטער האנד. אין משך פון דער גאנצער האנדלונג אין ביידע גרויסע אקטען, ווערט כסדר געזונגען. און עס זינגען טאקע קאראלאווא מיט איהר פאסענדען פארטנער, דעם טאלאנטפולען זינגער און ארטיסט אדאלף טעפנער.

איז נאר פערהאן א סך צו זינגען און טאנצן, פיהלט זיך שוין קאראלאווא ווי א פיש אין וואסער.

געהעריגע טיפען שאפען אויך די ארטיסטען האמבורגער, באלבירסקי און די פארלעך: אמועל און האניגבוים.

קאמבאראוו מיט זיינע אקראבאטישע טענץ, איז אנ'איבערראשונג.

דיריגענט זעלמאן האט זארגפעלטיג אנגע-פיהרט מיט דער מוזיק און געזאנג.

טעאטער-מענש

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואהל
שפאצירוואגענס
אייזען - ניקעל-
בעטען
מאטראצען
ספרענזינאווע „Patent"
ווישימאטשקעס אמעריקאנער
צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL", Łódź
Piotrkowska 73 (אין הויף)

שוין ערשינען
אן'אקטועל פאליטיש בוך וועגען
דאנציגער קארידאר
(אין דער פוילישער שפראך):
Marek Turkow
„Gdańsk na wulkanie"
58 זייטען. מיט אילוסטראציעס. פרייז 1.50 זל,
צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען
און אין פערלאג:
Wydawnictwo F. Hoesicka, Warszawa,
Senatorska 22.

אויטאגענישע שווייסונגען
מעטאל-בעארבייטונגען
שלאסעריי-ארבייטען
א שינען - טיילען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)

מיליטער-פליכטיגע
אקאדעמיקער (סטודענטן),
וועלכע נויטיגען זיך אין עצות אין אלע מיליטער-אנגעלעגנהייטען, דארפען זיך ווענדען צום לאנג-יעהריגען מיליטער-בעאמטען
ב. מאז.
פעטריקאווער 10

קליינע אנאנסען
1 זלאטי
פאר א אנאנס ביז 15 ווערטער

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע טרייבערין צו זייד פון זאפארט אויף גוטע בעדינגונגען. — פיעטריקאווער 18, רינג. 4840

ס'איז נויטיג א קוואליפיצירטע רעפעזירקע ביים שטריקער פולנאצנא 7, פארטער. 4845

ס'ווערט געזוכט וועש-נייהערינס צו עקס-פארט-העמדער. זאכאדניא 33, ביי פיינוואקס, לינקס, פארטער. 4846

עס איז נויטיג א שפולערין, א רעפעזירקע און א קוואליפיצירטע האנד-נייהערין צו סוויטערס ביי גאטליב, פילסודסקיעגא 56. 4847

ס'איז נויטיג א געהילפס-ריכטעווער צו א קאמאשען-מאכער. אלעקסאנדריסקא 24, ראזענבערג. 4848

עס ווערט געזוכט א שטעפער-געזעלען, וואס זאל קענען נייהען אויך ריכטעווען. זגערזשער 16, גאלדבערג. 4841

קויף און פערקויף

א פאר בעטען (מאסיווע) מיט מאטראצלעך ביליג צו פערקויפען. צו ערפאהרען פיעטריק. 33, אויפ'ן 2-טען הויף, פארטער.

לאקאלען

א שטוב מיט א קוך (פארטער) אין צענטרום שטאט, געאייגנעט פאר א בעל-מלאכה אדער געוועלב, איז אבצוגעבען. אדרעס צו דערוויסען זיך אין אדמ. פון דער צייטונג.

URODONAL
CHATELAINA

Zwalcza
reumatyzm
podagrę
piasek
sklerozę
czyści nerki
oczysz. wątrobę
i stawy,
łagodzi arterje
i zwalcza
otyłość
Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.
Przedstawicielstwo ul. Fredry 4 Warszawa

ליפשיץ

מאר
גראפישע אנשטאלטען
דרוקערייען און פערלאגען
עמפפעהלט
די טיינציגע אידישע צינקאגראפיע
אין לאדז
פיעטרקאווער
104
טעל.: 241-24
„גלבוקסי"

Dr. med. Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-
און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 12.30 ביז 1.30 און פון 5—9 אוו.
זונטאג פון 10—1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע - פרייזען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

Dr. med REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אן פון 8 — 11 פריה און פון 5 — 8 אווענד
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 מיטאג.

Dr. med. H. LUBICZ
ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 5—8 אווענד. זונטאג פון 9—11 מיטאג. 4694

PORADNIA WENEROLOGICNAZ
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה.
און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט לאסמעטיק.
—— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד. ——
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען.
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זל.

פרייטאג, ד. 12 ד. ח. 7 אווענד האב איך איבערגעלאזט אויפן טראמוואי נומ' 2 א פעקל מיט א ווייסע קאלדרע, א סווי-טער און א ראק. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען אבצוגעבען געגען בעלוינונג צו לייב קראקאצקי, לוטאמירסקא נומ' 11 אדער אין אדמ. פון דער צייטונג. 4842

שייטלען
מיט פאריזער שרינדען און פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעיעל אויסגעפיהרט אויך אנדולאציע
ביי לערש,
סקווערא‍ווא 15.

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעם פאר מענער, ווייבער און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס ... א מענשען-קאפ, אדער אזוי ... אין עס פאלט אריין ... פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ... און שטערבליך. ספעציעל געניטע הייל-באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר דאקטאר בראכירעוויגר בעוויזען זיכער דעם שטערטען און געפעהר-ליכסטען בראך. אויך פאר הויקערס, לייטנגען מיט הייל-גארסעטען און אפא-ראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פיס. ספעציעלע איינלאגען אין די שיך קינסטליכע גוטענע פיס און הענד, גוטענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אויערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבע-דינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. ד"ר י. מאריש-לער, פראפ. ד"ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזענליכע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם ה' ד"ר. י. ראפא-פארט, וואוינהאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 פאר זיין זארגפעלטיגען פערלענגען מיר אן ארטאפעדישען באנדאזש. א דאנק דעם דאזיגען ארטא-פעדישען באנדאזש פיהל איך מיך זעהר גוט און עס דרוהט מיר נישט קיין שום געפעהר. כ'מוז בעמערקען, אז זייט א סך יאהרען האב איך געליטען אויף א גופעל-בראך און אלע באנדאזשען אויסגעפיהרטע אין ווין, בערלין, רוים און אנדערע שטעט און מוז בעמאנען אלס דאקטאר און אלס ליידענ-דער, אז אדאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה' ד"ר. י. ראפאפארט בעווייז איך זיין פאכמעניש פערלענגטען באנדאזש.
Doktór medycyny
M. Geller, Łódź, Kopernika 49.
דער רעיענט קאנסטיטוציאנס ראסטאן אין לאדז, פיעטריקאווער 72 האט דאס דאזיגע אמטליך בעשטעטיגט. do LR678

— — די — —
בעוואוסטע פעלד-בעטן

Palma-Patent
„Palma-Patent"
וואס זענען אלעמען בעקאנט מיט זייער פראקטישקייט און דויערהאפטיגקייט
מיט א גאראנטיע אויף 3 יאהר
ווי אויך לעזשאקעס, פעלד - בעטלעך און פעלד - בענקלעך
מאטראצען געבעטע שאסקאווע, קאנאדיסקע
קאזעטקעס, טאפטשאנעס
בעקומט מען נור אין דער בעקאנטער פאבריק
לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 113-85
הורט — דעטייל

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4—8 אווענד, פאר פרויען פון 4—5 נאכם. אין א ספעציעלען ווארטע-זאל.
זונטאג און חגאות פון 11—2.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זגיערזשער 17,
טעלעפאן 116-33
ס'נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטען
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק, ד"ר יוסטמאן, ד"ר מ. קאנטאר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראקאווסקי. ד"ר ראזענצווייג, ד"ר רוזשאנער, ד"ר וויינבערג, ד"ר סטופעל.
צאהן-ארצט גראדזיענטשיק-קאראשיאווא
ווי אויך וויזיטען אין שטאט.
רענטגען-בעשטראלונגען, קווארץ, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, און ערצטליכע אנאליזען.

Dr. med. W. Eychner
אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבען קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2½ — 4 און פון 7 — 8 אווענד

„SANATO"
כירורגיש-ווענעריש-אנשטאלט
אגראראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-ווענערישע-אבטיילונג
ד"ר מעד. ש. אייגער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד ריטלער-קוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאסאוו
כירורגישע אפטיילונגפון ד"ר מעד. מ. קאנטאר.

אבאנעמענטס-פרייז: פאר'ן מאנאט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער דייט 8 ...
אין מאנאט—40 ... 4 ... 60—
... נאכ'ן מאנאט—12 ... 8 ... 18—
... דער מאנאט 50 גראש. ... 100 ... 10 גר. ...
אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים אויף דער פראווינץ 6 ... א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך, די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.
Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Bernstowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. ...